ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ! 39-дэхи жэлээ гарана

УРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 60 (9814) | 1962 оной мартын 11, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ худэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай—бүхы совет арадай дунда халуунаар дэмжэгдэхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэхи байдалай түлөө партийна организацинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохо талаар КПСС-эй XXII съездын табиһан зорилгые богонихон болзорой туршада амжалтатайгаар шиидхэхэ арга олгохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум батаар найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

(КПСС-эй ЦК-гэй ПЛЕНУМЭЙ ТОГТООЛЬОО)

...ЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ ТУХАЙ

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

„Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ажахые ...айнаар хүтэлбэрилхэ талаар партиин зорилгонууд" тухай нү... С. Хрущевой элидхэлые Кремлиин Ехэ ордон соо болоһон ...кэ Союзай Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй ...м дээрэ 1962 оной мартын 9-дэ зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлбэ.

Пленумэй заседани дээрэ нүхэд Г. С. Золотухин (КПСС-эй Там... обкомой нэгэдэхи секретарь), И. С. Грушецкий (Украинын ...Львовско обкомой нэгэдэхи секретарь) үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ энээгээр ...э.

КПСС-эй ЦК-гэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй ...й Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гэй Пленум дээрэ ...лэй үгэ хэлэһэн байна.

„Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар партиин зорилгонууд" гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр тогтоол, мүн эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ, эрдэмтэдтэ, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, коммунистнууд болон комсомолшуудта, Советскэ Союзай бүхы ажалшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум нэгэн дуугаар баталан абаба.

Пленумэй документнүүд хэблэлдэ толилогдохо. КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

...ММУНИС БАЙГУУЛАЛТЫН МҮНӨӨ ҮЕЫН ШАТА, ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ...РИ ҺАЙНААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ТАЛААР ПАРТИИН ЗОРИЛГОНУУД

...хэр Н. С. Хрущевой элидхэл тушаа КПСС-эй ЦК-гэй Пленумэй 1962 оной мартын 9-дэ баталан абаһан тогтоол

...нис байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ...бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар партиин ...уд» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлые ...Центральна Комитедэй Пленум шагнажа, ...лсээд, хүдөө ажахыдахи хэрэгүүдэй яма...даһан тухай элидхэл соо хэгдэһэн шэнжэ...н орон дотор хүдөө ажахын продуктнуудые ...эг болгохо талаар партиин XXII съездын ...нүүдые, КПСС-эй шэнэ Программые бо...елүүлхэ зорилготой тодорхой хэмжээ-ябуул...бүрин хүсэдөөр һайшаана.

...ухала ашa туһыень хараһан туладань ...XXII съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые, ...тическэ партиин Программые совет арад ...оригжолтойгоор, халуунаар һайшаан угта... КПСС-эй шэнэ Программые творческо ...ленинизмын элитэ ехэ документ гэжэ аха...нистическэ партинууд, дэлхэйн хүдэлмэри...лон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн сэг...рынь Программа дотор коммунис байгуу...лын хараа замууд элеэр тодорхойлогдон...ь үеын тон шухала асуудалнуудта харюу ...империализм болон колониализмда эсэр...кэ сүлөөгэй, эб найрамдалай, арадуудай ...лай түлөө тэмсэхэ зам заагданхай.

...й Программа яахадаа хүсэтэйб гэ...дэниитын тэгшэ эрхэтэй байдаг, үнэн зүб ...та, общественын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдэй ...й ехээр хүгжэһэн, ажалшадта эгээн һайн ...хангагдаһан байдаг хүн түрэлтэнэй хүгжэл...имэ шатань гэжэ коммунизмые али бүхы ...харуулһан байна. Маркс—Энгельс—Лени...лые хүтэлбэри болгон, парти хадаа ком...материально-техническэ үндэһэ һуури бай...аар эрдэм ухаанда үндэһэлэн зохёогдоһон ...ономическа гол зорилго, мүн «хүн бүхэндэ ...нь зэргээр, хүн бүхэндэ хэрэглэмжынь зэр...и коммунизмын агуу ехэ гол ёһые бэелүүлхэ ...ам болгон өөрынгөө Программада оруул... Манай партиин ленинскэ энэ хараа шэг...ы совет арад, дэлхэйн коммунис хүдэлөөн, ...хүн түрэлтэн дэмжэнэ.

...зм байгуулха гээшэ бүхы совет хүнүүдтэ ...ала, түрэл дүтэ хэрэг болонхой. Ороной ...е, эрдэм ухаан болон соёл культурые саа...гжөөлгэдэ һүүлэй жэлнүүдтэ ехэ амжалта...үйлагдаһан, экономическа хүсэ шадалайнь ...дэ ургажа, ажалшадай байдалай улам һай...һан ушар совет хүнүүдые, хилын саанахи ...тоото ханинарые баясуулна.

...ын шиидхэхы һалбари бологшо промыш... хүгжөөхэ талаар долоон жэлэй түсэбэй ...уд амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ. ...ностиин бүхы продукци 27 процентээр нэ... даабарита тоонуудаар хараалагдаһан аад, ...эй үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо 33 ... нэмээ, продукци үйлэдбэрилгын юрэнхы ...үсэбтэ даалгабаринуудые 19 миллиард тү...үүлһэн байна. Промышленна продукциин ...59—1961 онуудта жэл бүри дунда зэргээр ...ээр нэмэхэ гэжэ долоон жэлэй даабарита ... хараалагдаһан аад, үнэндөө 10,1 процен... Булад, прокат, шэрэм, нефть гэхэ зэргын ...ина тон шухала продукци үйлэдбэрилхэ ...нууд нилээд ехээр үлүүлэн дүүргэгдэнэ. ...эглэмжын ехэ эд бараа совет хүнүүд нэ...

...65 онуудта манай промышленностиин үмэ...һан зорилгонуудые, мүн холын хараата ... хүдэлмэришэн анги, инженер, техничүүд, ...бүхы совет арад нэрэтэй солотойгоор шиид... долоон жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй ...мшэмөөр харуулжа үгэнэ.

...с байгуулалтын зорилгонуудые бэелүүлхэ, ...дал бүри шууд түргэнөөр һайжаруулха ...ной хүдөө ажахые саашадань дэбжээлгэ ...лжээнэй удха шанартай гэжэ КПСС-эй ...нум онсолон тэмдэглэнэ. КПСС-эй Про... ингэжэ хэлэгдэнэ: «Хүсэн түгэлдэр про...ние байгуулхатай хамта, һалбаран дэб...ан, али бүхы талаараа хүгжэнги, ашаг ехэтэй хүдөө ажахые байгуулха гээшэ коммунизм байгуулха зайлашагүй эрхэ нүхэсэл болоно». Этээл иимэһээ хүдөө ажахые хүгжөөн дэбжээхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэг болгохо гээшэ коммунис байгуулалтын ударна фронт, бүхы партиин, бүхы арадай хэрэг болоно.

Бүхы арадай эдэбхитэй хабаадалгатайгаар Коммунистическэ парти хадаа колхоз, совхозуудай үйлэдбэрийе хүгжөөхэ талаар ехэ хэмжээ-ябуулгануудые һүүлэй жэлнүүдтэ бэелүүлээ. Эдэниие революционно хэмжээ-ябуулганууд гэжэ нэрлэхэ хүсэд үндэһэ баримта бии. 42 миллион гектар шэнэ болон боро газар тон богонихон болзор соо ашаглагдаа, хэдэн зуун шэнэ томо совхоз байгуулагдаа; колхоз, совхозуудай материально-техническэ үндэһэ һуури бэхижүүлэгдээ; машинно-тракторна станцинууд шэнэдхэн хубилгагдаа; түсэблэлгын шэнэ гурим бии болгогдоо; колхоз, совхозууд хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдөөр, мүн мэргэжэлтэдээр һайса хангагдаа; хүдөө ажахын продуктнуудые худалдан абаха сэнгүүд горьтойгоор дээшэлүүлэгдээ, хүдөөгэй үйлэдбэридэ хэрэгтэй болодог эд хэрэглэлнүүдэй сэнгүүд химдаруулагдаа.

Эдэ бүхы хэмжээнүүд социалис хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөлгэдэ, мүн ниитын ажахые хүгжөөхын, хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абахын тула колхознигуудай, совхозуудай хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй материальна урмашалгые дээшэлүүлгэдэ туһалһан байна.

Бүхы хүдөө ажахын продукци ниитэ дээрээ 1953 онһоо 1961 он хүрэтэр 1,6 дахин нэмээ. Хүдөө ажахын гол шухала продуктнуудые абалга эдэ жэлнүүдтэ иимээр нэмээ гэбэл: ороoһо таряа абалга 5 миллиард 36 миллион пүүдһээ 8 миллиард 380 миллион пүүд хүрэтэр, мяхан (үүсэлэгдэһэн) — 5 миллион 800 мянган тонноһоо 8 миллион 800 мянган тонно хүрэтэр, һүн—36 миллион 500 мянган тонноһоо 62 миллион 500 мянган тонно хүрэтэр ехэ болоо, үндэгэн— 16 миллиардһаа 29 миллиард хүрэтэр олон болоо. Сахарай свекло, хлопок, тоһото ургамалнууд, хартаабха, овощ, үрэ жэмэс, сайн набшa болон хүдөө ажахын бусад продуктнууд улам ехээр абтадаг болоо. 1953 ондо сахарай свёклоһоо 3 миллион 434 мянган тонно сахар буйлуулан шанагдаһан байгаа һаа, 1961 ондо 6 миллион 85 мянган тонно сахар абтаһан байна.

Хүдөө ажахын продукци абалгын иимээр ургаһанай ашаар гүрэн эдеэ хоолой шухала зүйлнүүдые нилээд горьтойгоор худалдан абажа, хүн зондо наймаалха аргатай болоһон байха юм. Гүрэнэй худалдаа наймаагаар дамжуулагдан 1953 ондо 1 миллион 757 мянган тонно мяхан, мяханай продуктнууд худалдагдаһан байгаа һаа, 1961 ондо 4 миллион 33 мянган тонно хүрэтэр нэмээ, һүн, һүнэй продуктнууд—1 миллион 980 мянган тонноһоо 9 миллион 393 мянган тонно хүрэтэр, малай тоһон—330 мянган тонноһоо 632 мянган тонно хүрэтэр, сахар—2 миллион 410 мянган тонноһоо 4 миллион 550 мянган тонно хүрэтэр ехэ болоо.

Тиимэ болохолоороо, хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар парти болон арадай оролдолгоһоо ехэ үрэ дүнгүүд гараа.

Зүгөөр ороoһо таряа, мяха, һү бусад продуктнуудые нилээд ехээр абадаг болоошье һаа, парти хадаа хүдөө ажахыдахи ажал хэрэгүүдэй байдалые хурсаар шүүмжэлнэ, дутуу дундануудыень элирүүлнэ.

Ороoһо тарян, мяхан, һүн, газар таряалангай болон мал ажалай бусад продуктнууд үшөөл нилээд дутамагаар абтана гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет тоолоно. Энэ талаар туйлагдаһан хэмжээн социалис ёһоной ажахынуудай угаа ехэ арга боломжотой, хүдөө ажахын продуктнуудай улам ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байһантай, арадай байдал улам һайжаруулха талаар КПСС-эй XXII съездын табиһан ехэ зорилгонуудтай таараладанагүй.

Эдеэ хоолой зүйлнүүдэй, арадай хэрэглэдэг бусад эд бараанай талаар ороной хэрэглэмжэ түргэнөөр ургана, саашадаа бүри түргэнөөр ургаха. Хүн зоной тоо олон болоно, салин хүлһэнэй хэмжээн дээшэлнэ, ажалшадай бодото олзонь урган нэмэнэ. 1953 онһоо хойшо ороной зоной тоо 29 миллион хүнөөр, тэрэ тоодо городой зоной тоо 28 миллион хүнөөр олошороо. Налогууд болон урьһаламжа захилга болюулгые хараадаа абабал, хүн зоной мүнгэн олзо 1953 онойхидо орходоо 1961 ондо 42 миллиард түхэригөөр гү, али 87 процентээр дээшэлээ. Тиимэһээ хүн зон эдеэ хоолой зүйлнүүдые, хубсаһа хунар, гутал болон арадай хэрэглэлэй бусад эд бараа бүри ехээр худалдажа абаха аргатай болоо.

Хэрэглэмжын иимээр ургажа байхада хүдөө ажахын продуктнуудые абалгые эрид ехээр түргэдхэхэ, хүн зоной таһалгаряагүйгөөр ургажа байгаа хэрэглэмжые хангажа шадахаар эдэ продуктнуудые абаха, хэрэглэмжэдэ орходоо ехэ байхаар продуктнуудые абаха хэрэгтэй болоһон байгаа бшуу. Гэхэтэй хамта долоон жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй турша соо хүдөө ажахын продуктнуудые абалгын ургалта хараалагдаһан хэмжээндэ орходоо нилээд бага байгаа.

Даабарита тоонуудай ёһоор Россин Федераци дотор 1961 ондо 5 миллиард 300 миллион пүүд ороoһо таряан ургуулан абтаха ёһотой байһан аад, үнэндөө 4 миллиард 600 миллион пүүд ороoһо таряан абтаа, мяхан — 6 миллион 200 мянган тонныи орондо 4 миллион 500 мянган тонно, һүн — 43 миллион 400 мянган тонныи орондо 34 миллион 500 мянган тонно абтаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гэй январиин Пленум дээрэ (1961 он) горьтойгоор шүүмжэлэгдэһэнэйнгээ һүүлээр Украинын партийна организаци, колхоз, совхозууд ороoһо таряа ургуулан абаха хэрэгые заһажа, долоон жэлэй даалгабаринуудай хэмжээндэ хүрөө, гэбэшье республика мяха абалгаар, һү һаалгаар горьтойгоор гээгдэжэ ябана. Украинын ССР үнгэрэгшэ жэлдэ 3 миллион тонно мяха абаха байһан аад, үнэндөө 2 миллион 100 мянган тонно мяха, 19 миллион тонныи орондо 14 миллион 400 мянган тонно һү абаһан байна. Тон шухала техническэ ургамал бологшо сахарай свёкло абаха талаар долоон жэлэй даалгабари мүн лэ дүүргэгдээгүй.

Долоон жэлэй даалгабаринууд Казагай ССР-тэ тон хангалтагүйгөөр дүүргэгдэнэ. 1961 ондо республика дотор 1 миллиард 300 миллион пүүд ороoһо таряан ургуулан абтахаар хараалагдаһан аад, үнэндөө 900 миллион пүүд ороoһо таряан абтажа, оройдоол 458 миллион пүүдынь тушаагдаһан байна. Энэ хадаа түсэбэйнь 57 процент болоно. Казахстанай колхоз, совхозууд мал ажалай продуктнуудые абалгаар гээгдэдэг дээрэһээ, долоон жэлэй түсэбэй даалгабаринуудые дүүргэнэгүй. Теэд эдэ даалгабаринууд ниитын мал ажал хүгжөөхэ талаар республикын баян арга боломжые хүсэд һайнаар хараада абаагүй байха юм.

Мяха абалгаар, һү һаалгаар Белоруссиин ССР горьтойгоор гээгдэжэ ябана. 1961 ондо 613 мянган тонно мяхан абтахаар хараалагдаһан аад, үнэндөө 402 мянган тонно мяхан абтаа. Һү һааха, тэрэшэлэн лен ургуулан абаха даалгабари нилээд дутуугаар дүүргэгдээ.

Литвагай, Латвиин болон Эстониин ССР-нүүд мяха, һү абалгаар долоон жэлэй даалгабаринуудые гол түлэб дүүргэжэ ябабашье, ниитын мал ажал хүгжөөхэ арга боломжонуудаа хүсэд дүүрэнээр үшөөл хэрэглэжэ шаданагүй.

Молдавиин ССР-эй колхоз, совхозууд хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар ехээр гээгдэжэ ябана. Долоон жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй даалгабаринуудые республика мяха абалгаар оройдоол 63 процент, һүөөр — 81 процент дүүргээ, виноград, үрэ жэмэс болон овощ абалга удаанаар дээшэлнэ.

Мяха, һү даншье һаа багаар абадаг Узбегэй ССР-эй, Таджигай ССР-эй, Киргизиин ССР-эй, Туркмениин ССР-эй, Грузиин ССР-эй, Азербайджанай ССР-эй болон Армениин ССР-эй колхоз, совхозууд хүдөө ажахые хүгжөөхэ арга боломжонуудаа муугаар ашаглана. Хлопок таридаг бүхы республиканууд хлопок абаха долоон жэлэй даалгабаринуудые дүүргэнэгүй, илангаяа Азербайджанай ССР, Туркмениин ССР гээгдэжэ ябана.

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар бүхы республикануудай партийна организацинууд болон ажалшад һүүлэй жэлнүүдтэ горьтой хүдэлмэри хээ гэжэ совет хүнүүд һайса ойлгодог. Республикануудай хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ бии байгаа дутагдалнуудые эрид шууд шүүмжэлхэ зуураа, хүдөө ажахыдахи ажал хэрэгэй түлөө, ороoһо таряа, хлопок, мяха, һү болон бусад продуктнуудые улам түргөөр, ехээр абадаг болохын түлөө партийна, советскэ организацинуудай, коммунист бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала гэжэ ЦК-гэй Пленум илангаяа хурсаар онсолон тэмдэглэнэ. 1959—1961 онуудта хүдөө ажахын продуктнуудые абаха талаар долоон жэлэй даалгабаринуудые хангалтагүйгөөр дүүргэһэн ушар нэн түрүүн хүдөө ажахые ехэл дутагдалтайгаар хүтэлбэрилдэг байһанай хойшолон мүн болоно.

Эдэ дутагдалнуудай гол удхань юун гээшэб? Нэн түрүүн олохон партийна хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахыда ябуулагдадаг эмхидхэлэй хүдэлмэрийе эрид һайжаруулгын шухала болоод байһые ойлгоогүй, газараа һайнаар ашаглахын тула шухала хэмжээнүүдые саг соонь абаагүй байна бшуу.

Партийна ба советскэ органууд, нэгэ талаһаа, хүдөө ажахые үлэмжэ хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ хараалдаг, хэрэглэмжые хараадаа абан, ороoһо таряа, мяха, һү болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр абахые түсэблэдэг байгаа, харин нүгөө талаһаа, ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилхэ ашаг багатай гурим хэрэглэн, горьтой эдэ даалгабаринуудаа дүүргэхэ гэжэ һэдэдэг байгаа. Иимэ гуримые һайса хүгжэнги хүдөө ажахын үйлэдбэритэй нэгэшье орон баримталдаггүй юм. Адуу малай тоо толгой түргөөр олошоруулха, мяха, һү болон мал ажалай бусад продуктнуудые ехээр абаха гэжэ түсэблөөд, тииһэн мүртөө колхоз, совхозууд нюгагуудтахи партийна, советскэ органуудай хамааралсадаггүй байхадань тэжээлэй гол ургамалнууд болгон шэмэ багатай иимэ ургамалнуудые — олон жэлэй ба нэгэ жэлэй ногоонуудые, овёс таридаг, ехэ талмайнуудые сэбэр паар болгон үлээдэг байһан юм.

Ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилхэ үндэһэ баримтагүй гурим хэрэглээд, хүдөө ажахын продуктнуудые хурдан түргэнөөр улам ехээр абадаг болохо зорилгые шиидхэхэ гэһэн һэдэлгэ хадаа һанаанда хүрэмөөр үрэ дүнгүүдые үгэжэ шадаагүй, үгэжэ шадахашьегүй юм. Ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилхэ гуримһаа кукуруза, сахарай свёкло, горох, тэжээлэй бобы ехээр тарижа, газар таряалан бүри эршэмтэйгээр эрхилхэ гуримда имагтал эрид шууд ороод байхада, хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые хурдан түргэнөөр, бүри ехээр абадаг болохо арга боломжо бии болоно гэжэ түрүү ажахынуудай дүй дүршэл харуулна.

Һүүлэй жэлнүүдэй турша соо хүдөө ажахые материально-техническэ талаарнь хангаха хэрэгтэ анхаралай һуладхагдаһые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум буруу гэжэ тоолоно. Орон дотор машина бүтээлгын ехэ һайнаар хүгжэнхэй байхада трактор, хүдөө ажахын машинанууд болон запасной частьнуудые бүтээн гаргахын тула бии байгаа үйлэдбэриин хүсэнүүд удаанаар ехэдхэгдэнэ, энэ зорилгоор шэнэ предприятинууд бариганагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ эрилтын ехэ болоод байбашье, кукуруза, силоснэ ургамал хуряадаг комбайнуудые, сеялкэ, культиватор ба бусад машинануудые үйлэдбэрилгэ, мүн тэдээгээр хүдөө ажахые хангалга бага болоһон байна. Трактор, ороoһото ургамалнуудые, свёкло, болон хартаабха хуряадаг комбайнууд, прицептэй автомашинанууд болон ашаа шэрэлгын бусад зэр зэмсэгүүд, мал ажалай фермэнүүдые оньһожоруулхада хэрэгтэй болодог машинанууд ба түхеэрэлгэнүүд, минеральна үтэгжүүлгэ, гербицидүүд, барилгын материалнууд багаар эльгээгдэнэ. Долоон жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй туршада минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг шэнэ хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха түсэб оройдоол 44 процент дүүргэгдэһэн байна.

Тиихэ зуура хүдөө ажахын материально-техническэ үндэһэ һуури хүгжөөхэ хойшолуулашагүй асуудалнуудые шиидхэхэдээ, СССР-эй Госпланай, СССР-эй Госэкономсоведэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй химиин талаар гүрэнэй комитедэй болон олохон совнархозуудай зарим хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандаха ябадал гаргана. Амин шухала хэрэгтэ иимэ буруугаар хандаха ябадалые эрид шууд буруушаагаад, КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хадаа колхоз, совхозуудые мате-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

КОММУНИС БАЙГУУЛАЛТЫН МҮНӨӨ ҮЕЫН ШАТА, ХҮДӨӨ АЖАХ БҮРИ ҺАЙНААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ ТАЛААР ПАРТИИН ЗОРИЛГОНУ

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл тушаа КПСС-эй ЦК-гэй Плену 1962 оной мартын 9-дэ баталан абаһан тогтоол

(Түгэсхэл. Эхинийнь 1-дэхи нюурта)

риально-техническэ талаарнь улам һайнаар зэбсэгжүүлхэ гээшэ хүдөө ажахыда партиин бэелүүлдэг эгээл хойшолуулашагүй зорилгонуудай нэгэн гэжэ тоолоно.

Партиин XXII съездын дүүрэмсээрнь хүдөө ажахын талаар абтаһан съездын шиидхэбэринүүд болон КПСС-эй Программые бодотоор бэелүүлхэ тушаа КПСС-эй ЦК-гэй Президиум горьтой хүдэлмэри ябуулаа гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хангалтатайгаар тэмдэглэнэ.

Хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын асуудалаар нютаг нютагуудта КПСС-эй Центральна Комитедэй үнгэргэһэн суглаанууд ехэ удха шанартай байна. Эдэ суглаануудай үедэ дүй дүршэлөө үргэнөөр халан абалсаһан, хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ талаар бии байһан горьтой дутагдалнууд элирүүлэгдэһэн, хүдөө ажахын продуктнуудые улам ехээр абадаг болохо талаар тодорхой хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаһан байгаа. Ороохо таряа, хлопок, сахарай свёкло, мяха, һү, ноохо болон бусад продуктнуудые улам түргөөр, ехээр абадаг болохын тула ороной бүхы районууд болон зононуудтахи колхоз, совхозууд ямар ехэ арга боломжотойб гэжэ эдэ суглаанууд элирхэйлэн харуулаа.

Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шатада парти хадаа колхоз, совхозуудта гол үндэһөөрөө шэнэ эрилтэ—арад зоной хэрэглэмжые хараадаа абан, гүрэнэй захилаар хүдөө ажахын продуктнуудые абаха гэһэн эрилтэ табина. Энээниие бэелүүлхын тулада мүнөө бүхы арга боломжонууд байгуулагдана. Ногоо тарилга хадаа газар таряалан ашаг багатайгаар эрхилхэ гурим гээшэ. Ногоонууд болон шэмэ багатай бусад ургамалнуудай орондо гаргашалагдаһан ажалайнгаа түлөө, хахалагдаһан газарай гектар бүридэ улам ехэ продукт абаха арга олгодог үлэмжэ баян ургасатай ургамалнуудые тарижа, ажахыгаа эршэмтэй һайнаар эрхилхэ гурим нэбтэрүүлхын түлөө эрид шууд тэмсэхэ хэрэгтэй. Шэмэ ехэтэй ургамалнууд болохо кукуруза, горох, тэжээлэй бобы, тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ сахарай свёкло улам ехээр таридаг болоһохо шухала. Хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдые бүри ехээр оньһожоруулха хэрэгтэй. Горьтой эдэ шэнэ зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха гайхамшагтай кадрнууд манай хүдөө ажахыда бии.

Хэрбээ хүдөө ажахын үйлэдбэрийе ёһото һайнаар ударидаг болоогүй һаа, эдэ арга боломжонууд өөһэдөө юуншье үгэхэгүй байна.

Хүдөө ажахые хүтэлбэрилгын мүнөө байгаа гурим улам ехэ болоһон эрилтэнүүдтэ харюусанагүй, тэрэ хадаа социалис хүдөө ажахыда бии байгаа нөөсэнүүдые хэрэглэхэ арга боломжонуудые хизаарлана, тиимэһээ тэрэниие үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Хүдөө ажахые ёһотой һайнаар хүтэлбэрилдэг, продуктнуудые абаха ба бэлэдхэхэ хэрэг эмхидхэдэг, колхоз, совхозуудай эрилтэнүүдые гүнзэгыгөөр шэнжэлдэг, газар, техникэ болон үйлэдбэриин бусад эд хэрэгсэлнүүдые үлэмжэ ехэ ашаа үрэтэйгөөр хэрэглэхэ ябадал туйладаг орган манайда үнэхөөрөө үгы байна. Хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха, тэрэниие үйлэдбэридэ бүри дүтэ, тодорхой, шууд бүтээсэтэй болгохо шухала.

Хүдөө ажахын органуудые шэнэдхэн хубилгаха талаар Центральна Комитет, Правительство һүүлэй үедэ мэдээжэ хүдэлмэри ябуулһан байна. Хүдөө ажахын министерство шэнэдхэн хубилгагдаа һэн. Тиигэжэ тэрэнэй анхарал хүдөө ажахын эрдэм ухаа, хүдөө ажахын эрдэм һургуули хүгжөөхэ, эрдэм ухаанай болон түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ асуудалнуудта хандуулагданхай. Хүдөө ажахын министерствоһээ таһалагдажа, «Союзсельхозтехника» бии болонхой. Бэлэдхэлгын захиргаан шэнээр хубилгагданхай.

Гэбэшье хүдөө ажахын органуудые шэнэдхэн хубилгаһан ушар үйлэдбэриин асуудалнуудые, колхоз, совхозуудые сэхэ хүтэлбэрилдэг болохо асуудалнуудые дайраагүй бшуу. Харин энэнь шухала зүйл болоно. Партийна организацинууд хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ бодото ажал-ябуулгадаа колхоз, совхоз бүхэнэй ажал хэрэгтэ хамааралсаха, ажахы бүхэндэ бии байгаа арга боломжонуудые бүрин гүйсэдөөр ашаглаха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр нүлөөлхэ уялгатай.

Машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн хубилгаһанай, техникые колхозуудта худалдаһанай эсэстэ хүдөө ажахын үйлэдбэридэ бии болоһон шэнэ эрхэ байдалые олохон партийна, советскэ органууд ойлгоогүй. Хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тулада, газар ба техникые нэгэ гарта колхозуудай гарта хамтадхахын тулада, үйлэдбэрээ эмхидхэхэдэнь колхозуудай үүсхэл улам бадаруулхын, газар ба техникые үлэмжэ һайнаар ашаглаха талаар тэдэнэй харюусалгые дээшэлүүлхын тулада революционно ёһоной шимэ хэмжээн бэелүүлэгдэһэн байгаа.

Машинно-тракторна станцинуудые шэнэдхэн хубилгахада колхозуудай үйлэдбэриин эмхидхэлэй түлөө партийна, советскэ органуудай даадаг харюусалга бага болоогүй, харин бүри ехэ болоһон байна. Хэрбээ түсхай шата дээрэ колхозуудай үйлэдбэри эмхидхэгшын үүргые МТС-эй зарим тэды дүүргэдэг байгаа һаань, харин мүнөө үеын эрхэ байдалда, колхоз, совхозуудай шэлээд бэхижээд байхада, колхозуудай үйлэдбэрийе удариадаха, тэдэнэй эмхидхэлые хинан шалгаха шэнэ, бүри һайн онол арга хэрэгтэй болоно. Гэхэ зуура, партийна, советскэ органуудай зүгһөө колхозуудай үйлэдбэрийе хүтэлбэрилхэ онол арганууд ехэнхидээ хубилаагүй, МТС-үүдые шэнэдхэн хубилгахын урда тээ ямар байгаа һэм, тэрэл хэбээрээ үлэнхэй.

Хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг шилээд шэнэдхэн хубилгаха гээшэ яахадаа шухалаб гэхэдэ, ороохо таряа, мүн мал ажалай продуктнуудые абаха талаар һүүлэй үедэ совхозуудай үүргэ шилээд ехэ болоо. Орон дотор, илангаяа шэнэ газар ашаглалгатай дашарамдуулагдан гурба мянга гаран томо совхозууд эмхидхэгдээ.

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин ажал-ябуулгые хүтэлбэрилхэ асуудалнууд мүнөө үедэ түрүүшын ээлжээнэй хэрэг болоно. Хүдөө ажахын продуктнуудые түсэблэжэ, тэдэниие абаха ба бэлэдхэхэ хэрэгэй хойноһоо хинажа байдаг, мүн колхоз, совхоз бүхэнэй үйлэдбэриин эмхидхэлдэ үнэхөөрөө эдэбхитэйгээр нүлөөлжэ байдаг, ороноо хүдөө ажахын продуктнуудаар хангахын түлөө харюусажа байдаг хүдөө ажахые ударидаха органуудые байгуулха хэрэгтэй гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Сагай уларилай, газарай хүрьһэнэй талаар адли эрхэ байдалда байгаад, адли ажал гаргашалаад, тад ондо ондоо үрэ дүнгүүдые абадаг колхоз, совхозуудай ушардаг байһан шимэ гутамшаг ябадалые усадхаха шухала. Иимэ байдал нэн түрүүн ёһотой хүтэлбэриин үгы байһаар, түрүү ажахынуудһаа гээгдэжэ ябаһан колхоз, совхозуудта эршэмтэй, уг зорилгодо тааруу хүдэлмэриин ябуулагдадаггүй байһаар тайлбарилагдана.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум **иигэжэ тогтооно:**

1. Хүдөө ажахын продуктнуудай талаар **ороной** улам ургажа байгаа хэрэглэмжые эгээл богонихон болзор соо бүримүһэн хангахын тулада, **ажалшадай** ажабайдалые улам саашадань **һайжаруулхын тулада** хүдөө ажахые хүсэн **түгэсөөр** дэбжээхэ **тээшэ ком**мунис байгуулалтын гол шухала, **хойшолуулашагүй** зорилгонуудай нэгэн мүн гэжэ **тоолохо.**

Хүдөө ажахын талаар XXII съездын шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй шэнэ Программые дүүргэхэ ажал-ябуулгадаа ЦК-гэй Президиумэй зохёон табиһан, «Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шата, **хүдөө** ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ **талаар** партиин зорилгонууд» гэһэн нүхэр Н. С. Хрущевой **элидхэл** соо хэлэгдэһэн тодорхой хэмжээ-ябуулгануудые **хү**тэлбэри болгохыень ороной бүхы партийна организацинуудые уялгалха.

2. Хүдөө ажахын **үйлэдбэрийе хүтэлбэрилхэ** газар нютагуудтахи колхоз, совхозуудай гү, али совхоз, колхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдые (ямар ажахынь—колхозууд гү, али совхозууд олон байнаб, тэрээгээрнь болохо) ба хүдөө ажахын комитедүүдые область, хизаар болон республикануудта байгуулхые хараадаа абан, орон дотор хүдөө ажахые хүтэлбэрилхэ хэрэг шэнэдхэн хубилгахыень КПСС-эй ЦК-гэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ **даалгаха. Республика, хизаар, областьнуудтахи** хүдөө ажахын комитедүүд тус тустаа компартиин ЦК-гэй, партиин крайкомой ба обкомой нэгэдэхи секретаряар толгойлогдодог байха. Центртэ хүдөө ажахын Союзна комитет байгуулха шухала гэжэ тоолохо.

Үйлэдбэриин управленинүүд **демократическа** үндэһэ һуури дээрэ эмхидхэгдэхэ ёһотой, яахадааб гэхэдэ, тэдэнэр колхозуудайшье, совхозуудайшье ажал хэрэгтэ хамааралсаха юм. Районууд хоорондын газар нютагуудтахи колхоз совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдтэ союзна республикануудай компартиин ЦК-гэй гү, али партиин крайкомууд болон обкомуудай парторгнуудые бии болгохо шухала гэжэ мэдэрхэ.

Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд ба хүдөө ажахын комитедүүд тухай Дүрим зохёохыень союзна республиканудай компартиин ЦК болон республиканудай Министрнүүдэй Соведүүдтэ даалгаха.

3. Эрдэм ухаанай талаар үндэһэ баримтагүй, социалис хүдөө ажахыда огто таарахагүй гэжэ тоолоод, ногоо тарилсажа газар таряалан эрхилхэ гуримые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум буруушаана. Ногоо тариха гуримһаа газар таряалан бүри ашагтайгаар эрхилхэ гуримда эрид зоримгойгоор орохо, газараа ашаглаха хэрэг үндэһөөрнь һайжаруулха, тэжээл элбэг дэлбэг болгохо, хэрэгтэй соонь ороохо таряа, мяха, һү болон бусад продуктнуудые абаха арга боломжо олгодог ашаг шэмэ ехэтэй пропашной болон бобово ургамалнуудые—кукуруза, сахарай свёкло, морхоог, горох, тэжээлэй бобы үргэн ехээр таридаг болохо хэрэгтэй. Газар таряалангаа ногоо тарилсажа эрхилхэ хооһон заабариин орондо эгээн бага ажал, продукци бүхэндэ эгээн бага хүсэ зөөри гаргашалжа, газарай гектар бүхэнһөө хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абаха зорилготой, ашатай туһатай таряалангай талмайн хубаарилга нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

1962 ондо ургаса ехээр үгэдэг ургамалнуудай тарилгые горьтойхоноор үргэдхэхэ, ороохо таряа, тэжээлэй болон техническэ ургамалнууд болохо сахарай свёкло, хлопок, лён, улаан, тоһолиго болон хүдөө ажахын бусад ургамалнуудай ургасые бүри ехээр абадаг болохоор колхоз, совхозуудта тарилгын талмайн хубаарилгые шэнээр хаража үзэхыень союзна республиканудай компартинуудай ЦК, Министрнүүдэй Соведүүд, партиин обкомууд, крайкомууд, облгүйсэдкомууд болон крайгүйсэдкомуудта даалгаха.

Ороохо таряа бүри ехээр абадаг болохо талаар шухала ургамалнууд болохо шэнинсэ, кукуруза, горох, соя болон бобын түрэлэй бусад ургамалнуудай, тэрэнэйлэн крупагай ургамалнуудай ургасые дээшэлүүлхэ болон тарилгынь талмайе үргэдхэхэ хэрэгтэ хүсэл оролдолгоо шангадхаха шухала.

Мал ажалые хүгжөөлгэдэ, ороноо мяха, һү болон бусад продуктнуудаар хангаха зорилгые шиидхэхэ талаар тэжээл ехээр абадаг болохо хэрэгтэ гол оролдолго зорюулагдаха ёһотой. Колхоз, совхоз бүхэндэ хүнүүдые буурсагтай кукуруза, малда эдюулэгдэхэ сахарай свёкло, горох болон тэжээлэй бобынуудай үндэр ургаса абаха хэрэгтэ һургаха шухала. Эдэ ургамалнуудай үндэр ургаса абахын түлөө тэмсэл хадаа элбэг дэлбэг мяха, элбэг дэлбэг һү абахын түлөө тэмсэл гээшэ.

Ажахыгаа боломжотойгоор, ашагтайгаар эрхилхыень колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые, бригадирнуудые, фермэнүүдэй эрхилэгшэдые Центральна Комитедэй Пленум уряална. Тэжээлэйнь шанарай талаар ургамалнуудые зүбөөр шэлэн абаха хэрэгтэй, ямар ургамал гектар таряаланда, гаргашалагдаһан ажалда хэды шэнээн тэжээлэй единицэ үгэнэб гэжэ тоолохо шухала. Имагтал ажал хэрэгтээ иигэжэ хандабал, ажахыгаа боломжотойгоор эрхилжэ, продукци абалгаяа таһалгаряагүйгөөр ехэ болгожо байха ябадал хангаха, колхоз, совхозуудай хүгжэлтын саашанхи харгы замые уридшалан хаража болохо байна.

Мяха бүри ехээр абахын түлөө тэмсэлдэ шэнэ ехэ зорилгонуудые шиидхэхэ шухала гэбэл:

Нэгэдэхи шата — таряалангай газарай 100 гектар бүри 75 центнер, эдлүүриин бусад газарай 100 гектар бүри 16 центнер мяха абаха. Ойрын жэлнүүдэй туршада ажахы бүхэнэй эгээл бага зорилгонь энэ гээшэ. Энэ зорилго дүүргэгдээ һаа, хүн бүхэндэ хүртэхэ мяха абаха талаар Америкын Холбоото Штадуудые хүсэхэ арга боломжо манай орондо олгуулха байна.

Хоёрдохи шата — таряалангай 100 гектар бүри 100 центнер мяха абаха. Энэ хэмжээе түрүү ажахынууд туйлаад байна. Эдээнэй дүй дүршэл дээрэ бусад колхоз, совхозуудые һургажа, урагшань татаха шухала.

Гурбадахи шата — таряалангай 100 гектар бүри 150 центнер мяха абаха. Энэ хэмжээс туйлаһан ажахынууд элбэг дэлбэг коммунис байдалай түлөө түрүү тэмсэлшэд, эрхим һайн үрэ дүн туйлагшад гэжэ ёһотоор тэмдэглэгдэхэ болоно. Тиимэ түрүү ажахынуудай болон новаторнуудай нэрэнүүд бүгэдэ арадай хүндэлэлэй «Улаан дэбтэртэ» бэшэгдэхэ болоно.

Мүн иигэжэ зононуудай илгаае хараадаа абалсан, нэгэдэхи, хоёрдохи, гурбадахи шатануудта һү абаха хэмжээн тодорхойлогдохо ёһотой.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум партийна, комсомолой организацинуудай, колхоз, совхозуудай урда иимэ ургаса туйлаха зорилго табина гэбэл:

Шэниисэ болон бусад ороохото ургамалнууд	гектарай 20—25 центнер
Кукурузын ороохон	гектарай 50 центнер
Горох	гектарай 20—30 центнер
Тэжээл болохо бобын ороохон	гектарай 20—30 центнер
Силос болохо кукуруза	гектарай 300—500 центнер
Силос болохо тэжээлэй бобы	гектарай 200—300 центнер
Сахарай свёкло	гектарай 200—250 центнер
Хлопок колхоз, совхоз бүхэндэ	гектарай 25 центнерһээ бага бэшээр
Наран сэсэг	гектарай 20 центнер
Хартаабха	гектарай 120—200 центнер
Овощ	гектарай 250—300 центнер

4. Колхоз, совхозуудые материально-техническэ талаар хангадаг «Союзсельхозтехникын» органуудай, тэрэшэлэн хүдөө ажахын научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые хүтэлбэрилхэ, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ үргэнөөр нэбтэрүүлхэ болон хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ талаар Хүдөө ажахын министерствын хүдэлмэри һайжаруулха шухала гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум анхаралаа хандуулна.

Ороохо таряанай сортые, малай үүлтэрые һайжаруулха хүдэлмэриие шангадхажа, колхоз, совхозуудые хүдөө ажахын ургамалнуудай үндэр ургаса үгэдэг эрхим һайн сортын үрһээр хангаха; малай үүлтэрые һайжаруулжа, колхоз, совхозуудые ашаг шэмэ ехээр үгэдэг үүлтэрэй мал болон шубуудаар хангаха; малай үбшэнтэй, үбшэн тараадаг хорхой шумуултай, тэрэшэлэн ургамалнуудай үбшэн болон хоротонтой тэмсэхын тула хэрэглэгдэдэг хоро олохо; хүдөө ажахые оньһожоруулха болон химиин хүсээр эрхилхэ, минеральна болон органическа үтэгжүүлгэнүүдые зүбөөр хэрэглэхэ хүдөө ажахыда уһалагдадаг газар таряалан хүгжөөхэ болон эрдэм ухаанай шиидхэхэ бусад асуудалнуудые «Союзсельхозтехникэтэй» суг хамта шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөө ажахын министерствын, Хүдөө ажахын наукануудай бүхэсоюзна академиин, научно-шэнжэлэлгын институдууд болон туршалгын станцинуудай анхарал хандуулагдаха ёһотой. Хүдөө ажахын министерство аха дүү социалис оронуудай хүдөө ажахые эрхилхэ талаар эрдэм ухаанай болон дүй дүршэлэй туйлалтануудые улам гүнзэгыгөөр шудалжа, тэдэнэй дүршэлые бүри үргэнөөр хэрэглэхэ болоно. Научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ, тэдээниие хүдөө ажахын мэргэжэлтэдээр, илангаяа эрдэм бэлигтэй залуушуулай дундаһаа гараһан шэнэ, үүсхэл ехэтэй хүнүүдээр хангаха хэрэгтэ партийна организацинуудай анхаралые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хандуулна.

5. Түрүү ажахынуудай, колхоз, совхозуудай новаторнуудай зүгһөө хүдөө ажахын продуктнуудые бүри ехээр абаха, мүн ажалай үндэр бүтээсэ туйлаха харгы зам гаргагдаад байһан мүнөөнэй сагта партийна организацинуудай ябуулдаг эмхидхэлэй хүдэлмэриин гол зүйл гэхэдэ, хүнүүдые ажалай эрхим һайн жэшээ дээрэ һургаха, эрдэм ухаанай, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ хэрэг болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум тоолоно. Түрүү ажахынуудта хэрэглэгдээд, бүри ехэ продукци абахыень хангаһан дүршэл бүхэн бүхы колхоз, совхозуудай баялиг болохо ёһотой. Түрүү дүй дүршэлые шудалха болон нэбтэрүүлхэ ябадалые һайн дуранай хэрэг бэшэ, харин алишье зэргын хүтэлбэрилэгшэ болон мэргэжэлтын, коммунист, комсомолец бүхэнэй уялга гэжэ хараха хэрэгтэй. Өөрынгөө хэрэгые шудалжа, ажалай түрүү онол аргые халан абахыень бүхы эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудые, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдые парти уряална.

Колхоз, совхозуудые, бригадануудые дүршэлтэй эмхидхэлшэдээр, мэргэжэлтэдээр бэхижүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулха хэрэгтэй. Партийна, комсомолой организацинууд мүнөө үедэ арадай ажахын бусад һалбаринуудта хүдэлжэ байһан, тэрэшэлэн эмхи зургаануудта бэшэлгын ажал хэдэг агрономууд, зоотехнигүүд, инженер-механизаторнуудые хүдөө ажахыда эльгээхэ талаар хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ зэргэтэй. Хүдөө ажахын үйлэдбэри эмхидхэлгэдэ агроном, зоотехник, ветеринарна врач болон инженер-механизаторай үүргые дээшэлүүлхэ, колхоз, совхозуудта хүдэлдэг хүдөө ажахын мэргэжэлтэдтэ шухала материально-ажаһуудалай эрхэ байдал байгуулха тухай оролдохо хэрэгтэй.

6. Колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдые хүдөө ажахын продукт… ехээр абадаг болохынь тула материальна … шуулха ёһо нуримые шууд сэхээр бэелүүл… шанартай гэжэ тооложо байһанаа КПСС… Пленум онсолон тэмдэглэнэ. Бүхы колхоз… лай түлөөһэнэй зарим хуби болгон һара … үгэдэг тогтоһон гуримай наринаар сахи… дукци ехээр абадаг болоһонойнь, ажал… дээшэлүүлһэнэйнь зэргээр колхознигуудай… дай хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй ажа… һэнэй ехэ боложо байхые туйлаха хэрэг… зуудта нэмэлтэ түлбэриие, совхозуудта … хэмжээнэй продукци абаһанайнь һүүлээр … лөөһэ, шан үгэхэ нуримые үргэнөөр нэбтэ… хала.

Экономическа талаараа үшөө хүсэд … байһан колхозуудые һургуули, больница… һургуулинуудые бариха хэрэгтэ өөһэды… гаргашалхыень дээдэ зургаануудай баал… лые буруушааха.

7. Хүдөө ажахые материально-техничес… бүри ехээр хангаха үргэн программа зо… талан абахыень КПСС-эй ЦК-гэй Пр… СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ даалга… дээ тракторнуудые, хүдөө ажахын машина… ри олоор бүтээн гаргаха, мал ажалай … оньһожоруулха түхеэрэлгэнүүдые, ашаа … гаха болон транспортын зэр зэмсэгүүдые, … үтэгжүүлгэ поле дээрэ сасаха машина, … нүүдые, запасной частьнуудые, минеральна… гэнүүдые, ургамалнуудые хамгаалха герби… лон бусад химическэ хоронуудые, бари… риалнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилэн га… гээхэ, хүдөө ажахын техникэ болон запас… нуудай үнэ сэнгые, совнархозууд болон «Со… техникын» предприятинуудта хэгдэһэн за… хүдэлмэриин үнэ сэнгые гуримшуулха … раадаа абаха юм.

Мүнөө хүдэлжэ байһан тракторнууд … ажахын машина бүтээн гаргадаг предпр… үйлэдбэриин хүсые ехэ болгохые, шэнэ … түргөөр барихые, промышленностиин буса… нуудай хэдэ хэдэн заводуудые хүдөө ажах… бүтээн гаргалгада хабаадуулхые … шухала. Тракторнууд болон хүдөө ажах… бүтээлгые, мүн минеральна үтэгжүүлгэ, … дуудые болон ургамал хамгаалха бусад … гаргадаг химическэ промышленностиие хү… рэгтэ капитальна һомололго нэмэжэ үгэхэ… дэрхэ.

Хүдөө ажахыда техническэ дэбжэлтые… тойгоор бэелүүлхэ, шэнэ, бүтээсэ ехэтэй те… гэнөөр нэбтэрүүлхые Автоматизаци болон… тээхэ талаар комитедые, «Союзсельхозтехн… нархозуудые, тракторнууд болон хүдөө … шина бүтээлгын заводуудай научно-шэнж… ститудууд болон конструкторска бюронуу… ха. Бүри хүсэ ехэтэй, хурдан түргэнөөр я… хэ тракторнуудые, ажалай бүтээсэ горьто… шэлүүлхэ арга олгодог үргэн абастай ма… түргээр гаргадаг болохые, хэдэн ондо о… мэридэ хэрэглэгдэдэг машинануудые бүтэ… бүхы хүсөөрөө туйлаха зорилго табигдана.

Байһан техникээ ашагтай һайнаар … ябадалда партийна, советскэ органуудай, … хозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй анхаралые … ЦК-гэй Пленум онсолон хандуулна. За… рууһа муугаар хэжэ, механизаторнуудай … муутай байһанһаа боложо, колхоз, совхо… лээдгүй олон машинануудай миин байха … эбсэжэ болохогүй. Механизаторнуудые бэ… рэгые һайжаруулха, тракторнууд, комбай… бусад машинануудые ашаглаха болон … талаар нарин нягта гурим байгуулха, те… надаггүй, машина болон түхеэрэлгэнүүдэй … хые ушаруулдаг хүдэлмэрилэгшэдтэ тэс… гаар хандаха эрхэ байдал байгуулха хэр…

8. Хүдөө ажахын продуктнуудые абах… ха материально-техническэ база барилгые … складууд, элеваторнууд, мал болон шубуу… буйлуулха мяханай комбинадууд, холо… һү абадаг пунктнууд болон һүнэй заводуу… лэн колхоз, совхозуудта мал ажалай, ур… малай тэжээл хадагалха үйлэдбэриин бар… бодхоохо хэрэгые бэелүүлхыень союзна … нуудай компартинуудай ЦК-нууд болон … дэй Соведүүдтэ даалгаха.

9. Хүдөө ажахын талаар табигдаһан … дые амжалтатайгаар шиидхэхын тула с… болохогүй, мяха, һү, тоһо болон бусад … дые хэрэглэхэ талаар хүн зоной эрилтые… дүүрэнээр хангахын зорилгоор хүдөө … дуктнуудые мүнөө жэлэй туршада бүри … туйлахын тула бүхы хүсөөрөө оролдохо … ла байна.

Хабарай тарилгада, тарилгын гарас… харууһалгада, мүн ургаса хуряалгадаа … лэдхэлгэдэ хүсэл оролдолгоо шэглүүлхы… тын эдэбхи үүсхэлые толгойлхыень, хү… продуктнуудые бүри ехээр абадаг болох… гэдэ арадай мүрысөө дэлгэрүүлхыень … ветскэ органуудые, профсоюзай болон … организацинуудые, колхоз, совхозуудай … бэрилэгшэдые КПСС-эй ЦК-гэй Пленум…

* * *

Хүдөө ажахые саашадань дэбжээн хүгжөөхэ хэрэг гол шухала, хойшолуулашагүй зорилго байха зуураа, мүн коммунис байгуулалтын хүндэ зорилгонуудай нэгэн болоно. Хүдөө ажахын хүгжэлтын хэмжээн арад зоной һайн ажаһуудалые, элбэг дэлбэг коммунис байдалай замаар оронойманай урагшаа дабшахые тодорхойлно. Тиимэ дээрэһээ хүдөө ажахые саашадань дэбжээн хүгжөөхэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэгээр абадаг болохо ябадал бүхы партиин хэрэг, бүхы арадай хэрэг болохо ёһотой.

Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо талаар хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлгэ хүдэлмэришэн ангиин, колхозно таряашадай — бүхы совет арадай дунда халуунаар дэмжэгдэхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэридэхи байдалай түлөө па… низацинуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ… хын продуктнуудые элбэг дэлбэг бол… КПСС-эй XXII съездын табиһан зорилг… болзорой туршада амжалтатайгаар ш… олгохо гэжэ КПСС-эй ЦК-гэй Пленум … дажа байһанаа мэдүүлнэ.

Энэ зорилгые шиидхээд байхадаа, б… микоео хүгжөөхэ талаар гол зорилгон… дүүргэжэ, манай партиин Программые … түлөө тэмсэлдэ түүхэтэ илалта туйлаха… даа коммунизмын һалбаран мандахын … дэ арадуудые зоригжуулжа байһан ма… нинскэ һургаалай шэнэ илалта мүн бол…

ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДЭЙ ПЛЕНУМ

хэ Союзай Коммунис- партиин Центральна й Пленумэй үглөө- анида, мартын 9-дэ с байгуулалтын мү- шата, хүдөө ажахые йнаар хүтэлбэрилхэ партиин зорилгонууд» хэр Н. С. Хрущевой е зүбшэн хэлсэбэ.

эй Тамбовско обко- дэхи секретарь **Г. С.** н үгэ абаба.

ско область ороохо іха, һү, бусад про- ые ехээр абажа ту- лай ехэ арга болом- тай гэжэ нүхэр Золо- дэглэбэ. Гэбэшье эдэ мжонууд тон хангал- хэрэглэгдэнэ. Цент- Комитет энэ дутагда- зүбөөр шүүмжэлбэ.

тиин колхоз, совхо- нэ жэл 54 мянган тон- абаха бодото эрхэ бии болгогдонхой гэжэ шэ мэдээсээ.

ажахын бусад һалба- хүгжэлтэ тухай тог- ар таряалан эрхилхэ шэнэдхэн хубилгаһан удха шанартай. Тии- ын жэлнүүдтэ обла- ыдөө 200—220 мил- а ороохо таряан аб- олохо. Хахалагдадаг 100 гектар бүхэндэ ер мяха, эдлүүриин 100 гектар бүридэ 900 һү абаха арга болом- болгогдохо байна нэ жэл сэбэр паар үгы о, ногоо тарилга сэ- багадхагдаха, горох, бобы, сахарай свёк- р таригдадаг шэниисэ эхэ юм гэжэ нүхэр н ургэлжэлүүлбэ. Об- колхоз, совхозууд энэ

жэлдэ кукуруза тариха газараа 510 мянган гектар хүрэтэр ургэдхэхэнь.

Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар Н. С. Хрущевой элидхэл соо хараалагдаһан тодорхой хэмжээнүүдые хүсэдөөр дэмжэжэ байһанаа үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Ганса нэгэн хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үедэ зарим ядуу теоретигүүд хүдөө ажахые гурбадахи һуурида табидаг байгаа. Мүнөө тэдээндэ эсэсэй сохилто үгтэбэ гэжэ нүхэр Золотухин хэлэбэ.

ЦК-гэй энэ Пленум дээрэ абтаһан шиидхэбэринүүд хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ айхабтар ехэ үүргэтэй байха, арад зоной зохёон байгуулхы эдэбхи үүсхэлдэ үргэн харгы гаргагдаха гэжэ үгэ хэлэгшэ түгэсхэлдөө тэмдэглэбэ.

Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ тухай Пленум дээрэ зүбшэгдэжэ байһан дурадхалнууд айхабтар ехэ удха шанартай. Эдэ дурадхалнууд хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ үүргэтэй байха болоно гэжэ партиин Львовско обкомой нэгэдэхи секретарь **И. С. Грушецкий** хэлэһэн байна.

Областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үйлэдбэриин арга боломжонуудые бодото дээрэнь хэрэглэжэ байһан тухай тэрэ хэлэбэ. Энэ жэлдэ бүхы тарилгын талмайн 61,5 процентые ороохото, бобово ургамалнууд эзэлхэ юм. Газарай хүрьһэ үтэгжүүлхэ тушаа ехэ анхарал табигдана. Шииг нойто ехэтэй, намагтай газар хатаажа, хахалагдадаг газар ехэдхэхын түлөө түсхай хэмжээнүүд бэелүүлэгдэнэ. Областьдо һүүлэй жэлнүүдэй туршада 68 мянган гектар газар хатаагдаһан, бургааһа бүртэгэнөөнһөө сэбэрлэгдэһэн байна. Мүнөө жэлдэ үшөө 45 мянган гектар хатаагдаха, ашаглагдаха юм.

Кукуруза һайнаар тарижа ургуулхын түлөө горьтой хүдэлмэри хэгдэжэ байнхай.

Хүтэлбэрилхы кадрнуудые шэлэжэ олохо, хүмүүжүүлхэ, тэдэниие зохихо ажалда таарамжатайгаар табиха тухай нүхэр Грушецкий хөөрэбэ. 398 колхозуудай түрүүлэгшэнэрэй 325-ниинь дээдэ, хүсэд дүүргэгдээгүй дээдэ, түсхай дунда эрдэмтэй. 175 түрүүлэгшэнэр хүдөө ажахын мэргэжэлтэд юм, 157 хүн хүдөө ажахын дээдэ, дунда һургуулинуудта һурана гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Материально-техническэ талаар хангаха, хүдөө ажахын машинануудай, минеральна үтэгжүүлгын, запасной частьнуудай үнэ сэн гуримшуулха гээшэ хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ шухала удхатай гэжэ нүхэр Грушецкий үргэлжэлүүлээ. Һүүлэй жэлнүүдтэ областиин колхоз, совхозууд трактор, комбайн, хүдөө ажахын бусад машинануудые үсөөнөөр абадаг болоо. Иимэ машинанууд дуталдана.

Үтэгжүүлгэ ехээр гаргадаг болохо тухай тодорхой хэды дурадхалнуудые нүхэр Грушецкий оруулба. Хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болоходо хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай КПСС-эй XXII съездэдэ табигдаһан зорилгонууд түргөөр бэелүүлэгдэхэ гэжэ нүхэр Грушецкий тэмдэглэбэ.

Үгэ хэлэлгэ болюулха дурадхал ороо гэжэ түрүүлэгшээр һууһан КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежнев мэдээсээ. Н. С. Хрущевой элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ 51 хүн хабаадаба. Үгэ хэлэлгэ болюулха шиидхэбэри Пленум абаба.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевто Л. И. Брежнев түгэсхэлэй үгэ үгэбэ.

Нүхэр Н. С. Хрущевой үгэ хэлэхые тэндэ байһан бүхы хүнүүд ехэ анхаралтайгаар шагнаба. Нүхэр Хрущевой үгэ хэлэжэ байха үедэ олон дахин нэрьемэ альга ташалган болоо.

Пленумэй һунгаһан комиссиин зүгһөө КПСС-эй ЦК-гэй хүдөө ажахын таһагые даагша В. И. Поляков мэдээсэл хэбэ. Н. С. Хрущевой элидхэлээр тус комисси тогтоолой проект, Хандалгын проект бэшээд, тэдэнээ Пленумэй үзэмжэдэ табина гэжэ нүхэр Поляков хэлэбэ.

«Коммунис байгуулалтын мүнөө үеын шата, хүдөө ажахые бүри һайнаар хүтэлбэрилхэ талаар партиин зорилгонууд» гэжэ нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэлээр Пленум нэгэн дуугаар тогтоол баталаа. Эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудта, совхозуудай эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэришэдтэ, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, эрдэмтэдтэ, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдтэ, коммунистнуудта, комсомолшуудта, Советскэ Союзай бүхы ажалшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалга Пленум дээрэ нэгэн дуугаар баталагдаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гэй Пленум хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

(ТАСС).

ХҮДӨӨ АЖАХЫЕ ХҮГЖӨӨЛГЭДЭ ХАМАГ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭЕ

…ма зоригоо бадаранги

…һата нютагта Д. Цы… хүтэлбэрилдэг ажа… соондо ороһон хони… бригадын нэгэ отара … юм. Һаяхан эндэ … ахалагша хонишон …иловатай уулзажа, …й хэжэ байһан ажал …ритэй танилсаабди.

…шэ жэлдэ тус ота… 100 эхэ хонин бүриһөө … абажа түлжүүлһэн, …риһөө 3,4 килограмм хайшалһан байгаа. … һайнаар эмхидхэһэ… түлөө нүхэр Сампило… …нис ударнигай нэрэ …ртөө һэн. Мүнөө түл … харюусалгатай саг… ажалаа шададамараар …нэ.

…ай отарада 450 эхэ …руућалагдадаг, Жэлэй …хойшо 375 хурьган аб… …ше толгойнь гарзада …—гэжэ хонишон Сам… …өөрэнэ.

… хурьгад һайнаар ха… …дана. Бага хурьгад … арбаад хоногто … суг байлгагдаад, томо-томо бүлэг бол… Дабһа, яһанай гурил … минеральна тэжээ… …гдагданагүй. Тиигэжэ …һарада гараһан хурь… …аран килограмм шэг… …боложо байнхай.

…С-эй ЦК-гэй хүдөө …талаар зүбшэжэ бай… …лгонуудые шагнажа, …уудаһануудта уншаха… …дадаа хонишод бүри… … зориг ороно.

… ажахые хүгжөөхэ … шухала зорилго… …ПСС-эй ЦК-гэй Пле… …бигдана. Энэ зорил… …бэелүүлэлсэхэ, ойрын … эдеэ хоолой зүйл… …элбэгжүүлхэ гээшэ … шухала уялга бо… …имэһээ, бидэ абаһан …гаа дүүргэхые орол… …йнабди,—гэжэ эндэ… …үлнэ.

Ш. Дугаров.

…унизм» колхоз.

Иимэ бэлэгтэйбди

Эхэнэрнүүдэй һайндэр—Мартын 8-ниие, түрэл партиингаа ЦК-гэй ээлжээтэ Пленумые ажахын тоосоондо ороһон манай бригадынхид эрхим бэлэгээр угтаа. Харууһалжа байһан 650 эхэ хониднһоо 550 хурьга абаад, гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнабди. Энэ һарын 15 болотор хонидоо бултыень хурьгалуулжа, нэгэшье толгой хороолтогүйгөөр түлжүүлхэ зорилготойбди.

Бригадымнай гэшүүд Дулмажап Раднаева, Бадма Нимаева, Анна Бимбаева гэгшэд үбэлжэлгые һайнаар угтаа юм. Хонишод зун, намартаа өөһэдынгөө хүсөөр малдаа 300 центнер һайн шанартай үбһэ, 250 центнер һолоомо бэлдэжэ абаад, ехэнхиниень газаагаа зөөжэ оруулһан. Тэрэмнай мүнөө үедэ—шэнэ түл абажа байхада айхабтар зүйтэй болоод байна. Жаргаланта нютагаймнай саһан ехэ зандаа. Гэбэшье үбһэ тэжээлнай урин дулаан болотор хүрэхэ. Түл түрисэ абаха үедөө хото хорёо соогоо хуурай, сэбэр байлгахын түлөө оролдонобди.

Манай хонишод наһааранше, ажалайнгаа дүй дүршэлөөршье залуу юм. Жэшээлхэдэ, Дулмажап Раднаева, Бадма Нимаева гэгшэд мал ажал дээрэ хоёрдохи жэлээ хүдэлмэрилнэ. Минии басаган Анна арбадахи классые дүүргэһээр хониндо ороод, мүн лэ хоёрдохи жэлээ ажаллажа байдаг.

1962 ондо хонин бүриһөө хурьга абажа түлжүүлхэ, 3,2 килограмм ноохо хайшалха уялгаа нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ гэжэ оролдонобди. Социалис хүдөө ажахые улам саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө хубита оруулха гээшэ арюун нангин уялгамнай.

Бидэнэр Хорич эрхим хонишон, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Ц. Б. Буянтуевай дүй дүршэлые ехэ һонирхолтойгоор шудалжа, тэрэнэй хүтэлбэрилдэг бригадын жэшээгээр ажалаа шэнэ гуримаар эмхидхэжэ байнабди. Иигээд байхада хонишодоймнай эдэбхи үүсхэл эли бодо дээшэлнэ, бригададаа даалгагдаһан газарые, техникые зүбөөр хэрэглэнэ, алибаа хэрэгсэл түхеэрэмжэнүүдтээ гамтайгаар, эзэн ёһоор хандана.

Долгоржаб ЧИМИТОВА,
КПСС-эй гэшүүн, Сэлэнгын Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригадые даагша.

Ажалай бэлэг

Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар тон шухала зорилгонуудай КПСС-эй ЦК-гэй Пленумдэ зүбшэгдэжэ байһан энэ үеые ажалай амжалтаар угтажа байһан малшад Онохойн совхоздо (Заиграй) олон юм.

Жэшээлхэдэ, совхозой малшад Цыбикжап Мыжитов Филипп Серебренников хоёр үнгэрһэн жэлэй ноябрьда 169 буруу даажа абаад, һайнаар харууһалжа, тус бүриинь үдэртэ 500—600 граммаар нэмээхэ гэһэн байгаа. Табиһан зорилгоёо бэелүүлхын тулада оролдосо, үүсхэлтэйгээр ажаллаһан эдэ малшад январь һарада бурууунуудайнгаа шэгнүүр сүүдхэдэ 875 граммаар нэмээгдээ.

Иигэжэ совхозой түрүү малшад нүхэд Мыжитов, Серебренников гэгшэд түрэл партиингаа ЦК-гэй Пленумые ажалай бэлэгээр угтабад.

М. Гатапов.

Бүгэдэ арадай хэрэг

Хүдөө ажахые хүгжөөхэ гээшэ бүхы арадта хабаатай хэрэг. Н. С. Хрущевой элидхэл соо тодорхойлогдоһон дурадхалнуудые манай колхознигууд халуунаар дэмжэнэ. Колхоз хоорондын управленинүүдые бии болгохоо колхоз, совхозуудые хүтэлбэрилгэ һайжаруулагдаха.

Бидэнэр үбһэ ногоо тарижа, газар таряалан эрхилхэ гүримһаа арсажа, газар таряалан эрхилхэ пропашной гүримда орожо байнабди. Тарилгынгаа талмайн дүрбэнэй нэгэ хубида мүнөө жэл кукуруза, бобы тарихабди. Колхоз хабарай тарилгада бэлэн. Хонидые байрада байлгажа, кукурузын силос эдюулдэг болоһон ажахынууд тухай Никита Сергеевич һайшаалтай гаар хэлээ һэн. Бидэнэршье хонидтоо силос эдюулэнэбди.

У. Нуртазин,
Семипалатинска областиин Аксуатска районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой главна агроном.

…, Саян Санданович, юун …?

… һайн һайхан даа, тон … хараалагдажа байна. …үүлдэ хүдөө ажахымнай … хэхаб даа. Хүдэлхэл …, Владимир Убугунович.

…й Саянай совхозой ахалагша … Саян Санданович … ахалагша зоотехник … Убугунович Халбаев …С-эй ЦК-гэй мартын Пле… …материалнуудаар танилсаад, …хөөрэлдэжэ байгаа. Тэрэ … зураг буулгагдаба.

… МАНТАЕВАЙ фото.

Арадай кандидадууд

Зондоо хүндэтэй хүтэлбэрилэгшэ

1960 оной декабрь. Зэдэ гол манаран бүтүүрэнги. Арба гаран жэлэй урда тээ хүдөө ажахын институдые дүүргэжэ, ветеринарна врачын нэрэ зэргэ абаад, республикынгаа холын аймагуудай нэгэн — Закаменда хүдэлхэеэ түрүүшынхеэ ерэһэн харгынь... Теэд газар дайдань дууһан танил, түрэһэн нютагһаань өөрэгүй. Арганшьегүй, анха түрүүн ажалай үргэн зам дээрэ гэр бүлөөрөө гараһан, долоон жэл гарамгай ажалай охин соо бусалһан нютагынь ха юм. Энээхэн долоон жэлдэ хүдэлһэнөө һанахадань аймагай хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэритэй таһаршагүй холбоотой байгаа һэн. Аймагай хүдөө ажахын таһагай главна ветеринарна врач, һүүлээрнь энэ таһагые даагша, МТС-эй директор, партиин райкомой секретарь, дахинаа МТС-эй директор. Аймагай түрүүшье, эгээлэйшье, хүгшэншье, залуушье хүнүүдэй түхэл шарай, нэрэ обогууд һанаандань ороно. Эдэ бүгэдые бодоһоор ябатараа Закаменск хотодо дүтэлшэһэнөө обёоржо, бүришье яаралынь хүрэнэ. Танил нүхэд, шэнэ һонин ажал хүдэлмэри — далайдал ехэ баяр ха юм.

Теэд энэ удаа Гавриил Павлович гол ехэ бодолготой ябаһан юм. Аймагай ажахын гол һалбари — мал ажал һанаһанда хүрэхөөр хүгжэдэггүй байба. Ямар дутагдалнууд байнаб, юун хэрэгтэйб, юунһээ эхилхэб? — гэһэн олон асуудалнууд сэдьхэлыень амаруулнагүй.

...Аймагай партийна конференци дээрэ Гавриил Павлович бултанай һайшаалтайгаар райкомой нэгэдэхи секретарьлаар һунгагдаба. Одоо эндэ «юунһээ эхилхэб» гэһэн асуудалынь бүришье шангаар һанаандань орожо байгаа бэлэй. Тиигэбэшье олон янзын харюу энэ асуудалдань олдоод лэ орхино. «Ажал хэжэ хүн болодог, арые дабажа хүлэг болодог» гэһэн арадай сэсэн үгэ һанамсаарнь сухарилтагүй ехэ бодол түрэһэн байгаа. «Олоороо хэлсэһэн үгэгүй» гэдэг арадай үгэ, «хамтаараа шиидхэбэл, илажа гараха» гэдэг партиин һургаал лэ зүб ха юм. Тиимэһээ арад зоноорһо суг хамта ажал хүдэлмэреэ шиидхэхэ, зүбшэхэ, бүтээхэ зорилго табиһан юм. Ямарханшье асуудал болог, райкомой гэшүүдтэй зүбшэдэг, арад зонтой хэлсэдэг байба.

Ябаһан лэ газарта малай ашаг шэмэ бага, үбһэ тэжээл дутамаг, хүдэлхэ хүн зон үсөөн гэхэ мэтын дутагдалнууд захаһаал үзэгдэбэ. Энээниие зайсуулха хэмжээнүүд хадаа мүн лэ колхознигуудай гарта ха юм.

Нютагай колхозууд малай тоо байбал, һайн гэжэ энээнһээ урда тоолодог байгаа. Теэд эдэ малһаа шэмэ абалгые дээшэлүүлхэ тухай тоогүй оло хэлсэбэшье, ямар аргаар хубилалта хэхэб гэһэн асуудал шиидхэдэггүй байһан юм.

1961 оной эхеэр партиин райком мяханай, һаалиин гүүртэнүүдые өөрсэлэн илгажа, онсо зорилготойгоор эрхилхэ тушаа заабаришалһан байгаа. Тиигэжэ мяханай гүүртэдэ илгагдаһан малнууд 40—50 толгой бүлэг бүлэгөөрөө ээлжээгээр шахагдаад, гүрэндэ худалдагдадаг болоо. Энэ хадаа үнгэрһэн жэлдэ аймагаараа гүрэндэ мяха худалдаха гүрэнэй түсэб үлүүлэн дүүргэлгэдэ тон ехэ нүлөөтэй байгаа.

Мал шахан таргалуулха хэрэгэй тон ехэ удха шанартай байһые колхозник бүхэндэ тодорхойгоор ойлгуулжа үгэхэ, энээниие эмхидхэлгэдэ шадамар бэрхэ коммунистнуудые, колхознигуудые табиха талаар партиин райком колхозуудай правлени, партийна эхин организацинуудтай суг хамта нилээд хүдэлмэри ябуулһан байна.

Һү ехээр һааха, гүрэндэ худалдаха талаар нилээд юумэн хэгдээ. Анха түрүүн һаалишадай хоорондо социалис мүрысөө бодото һайнаар эмхидхэхэ, дүнгыень һара бүри гарган тунхатлаха, һаалишадай һуудал байдалые һайжаруулха, хүдэлмэриинь хүнгэдхэн оньһожоруулха, ажалайнь түлөөһэ гуримшуулха тушаа эрид хубилалтын хэгдэһэнэй ашаар гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб үлүүлэн дүүргэгдэһэн юм.

Гавриил Павлович өөрөө мал ажалай талаар эрхим мэргэжэлтэ байһан тула саашадаа аймагай мал ажал хүгжөөхэ хараа шугамуудые тодорхойлһон, райкомой гэшүүдтэй зүбшэжэ, бодото дээрэнь бэелүүлжэ эхилһэн байна. Жэшээлбэл, мяханай үүлтэртэ мал үсхэбэрилхэ зорилгоор хальмаг үүлтэрэй буха 1961 оной эхеэр асарагдаа бэлэй. Мүнөө тэдэнэй түл абтажа байна. Мүн аяар холын Англи нютагай абердино-ангус, казагай сагаан толгойто үүлтэрэй хоёр-хоёр буханууд асарагдажа, үрөөрнь нютагай үүлтэрэй үнеэд үрэжүүлэгдээ, мяханай үүлтэртэ һүрэг бии болгоггдожо эхилээ. Һү ехэтэй үнеэдтэй болохын тула мүн лэ һайжаруулагдаһан үүлтэрэй олон гунжад асарагдаад, симментал үүлтэрэй бухын үрөөр үрэжүүлэгдэжэ байна. Ойрын жэлнүүдтэ мяханай, һүнэй үүлтэртэ малнуудай түсгаар ферманууд эмхидхэгдэжэ, аймагай мал ажал өөрсэ хараа шугамтайгаар хүгжөөгдэхэ юм. Энэ хэрэгтэ Гавриил Павловичын эдэбхи үүсхэл илангаяа ехэ.

Ажахые һайнаар эрхилхэ хэрэгтэ шиидхэхы удха шанартай шэнэ арга—ажахын тоосоондо колхозуудые оруулха талаар тон ехэ хүдэлмэри хэгдэнхэй. 1961 оной эхеэр XXII партс'ездын нэрэмжэтэ колхозой нэгэ гүүртын малшадтай Гавриил Павловичын хөөрэлдэжэ байхыень шагнаа һэм.

— Бригадынгаа хүсөөр бэлдэһэн тэжээлыемнай ондоо гүүртэдэ бригадир үгэжэрхёо. Зун бидэнэй һүни үдэргүй хүдэлжэ, үбһэ хуряажа байхадамнай зарим малшад хажуурһье далайгаагүй һэн. Теэд мүнөө тэжээлээр дутанги, манай бэлдэһэн тэжээл абахань, — гээд нэгэ малшан гомдобо. Эгээ эндэл нүхэр Тюменцев ажахын тоосоондо орожо хүдэлөө һаа, иимэ юумэн болохогүй, хүн бүхэнэй харюусалга дээшэлхэ, ажалай түлөөһэн гуримшуулагдажа, абаһан продукциинь хэмээр үгтэдэг болохо, арга боломжоёо хүсэд хэрэглэхэ бүхы арга бэдэрэгдэхэ гэхэ мэтээр малшадта ойлгуулжа үгөөд, колхозой хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхыень дурадхаһан байгаа. Уданшьегүй энэ гүүртын хажуудахи хэдэн жэжэ гүүртэнүүд нэгэдхэгдээд, 711 малтай ажахын тоосоондо ороһон мяханай фермэ бии болоо һэн. Жэлэй туршада энэ фермэ һайнаар хүдэлжэ, колхозойнгоо кассада хэдэ мянгаад түхэригэй олзо оруулаад, жэлэйнгээ түсэб бүхы талаарнь үлүүлэн дүүргээ. Фермые даагша нүхэр Ч. Р. Норбоев: «Ажахын тоосоондо орожо амаршообди. Фермынгээ гэшүүдтэй түсэбөө табибал лэ, хүн бүхэн өөһэдынгөө уялга бэелүүлхын түлөө тэмсэнэ. Тэдээндэ элдэб олон поёдой «зарлиг бууха» болижо, тушаалта ажалаа доро дороо хэнэ. Энээнһээ эрхим арга мүнөө дээрээ үгы. Энээниие бидэндэ ойлгуулжа үгэһэн Г. П. Тюменцевтэ баярые хүргэмөөр». Ганса энэ бэшэ юм. Аймаг дотор «Победа» колхоз бүхыдөө, арбан дүрбэн фермэ болон хэдэн автопарк, шубуунай, гахайн ферманууд ажахын тоосоогоор ажаллажа байна.

Гавриил Павлович арад зонтоёо нягта холбоотойгоор хүдэлхэ гээшые гол шухалада тоолодог. Тиимэһээ партиин райком, колхозуудай правленинүүд квартал бүхэндэ хамтын суглаа хэдэг боложо, зонойнгоо урда тоосохо, шэнэ зорилгонуудаа баталха, колхознигуудай хүсэл зорилгые шагнадаг гуримтай болоо. Энээнһээ гадна аймагай колхозууд бүлэг бүлэгөөрөө (3-4 колхоз) малшадаа суудуулан, һара бүри хөөрэлдэнэ. Танаэ ферманүүдые даагшанар үнгэрһэн һарын дүн соносхоод, ямар зорилгонуудай табигдаһые малшадтаа дуулгана. Һаяхан Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо «Красный Октябрь». XXII партс'ездын нэрэмжэтэ колхозуудай һаалиин ферманүүдэй малшад сугларжа, колхозой хоёр фермын хүдэлмэриие хараад, өөһэдынгөө һанамжа хэлэһэн байна. Иимэ суглаанууд колхоз бүхэндэ ээлжээлээд болоно. Энээниие малшад «манай һургуули» гэжэ нэрлэдэг болонхой. Юуб гэхэдэ, малшад хүршэнэрэйнгөө дүй дүршэлтэй танилсан, һайниинь өөһэдтөө хэрэглэдэг, муунь шүүмжэлдэг байна.

Нүхэр Тюменцев Г. П. хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ тон ехэ оролдолго гаргахынгаа хажуугаар промышленна предприятинуудай хүдэлмэри хинан шалгадаг, шадамараар хүтэлбэрилжэ байдаг, Зэдын комбинат үнгэрһэн жэлдэ гүрэндөө үнэтэ малтамалнуудые үтэхэ түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэә.

Арад зоной дунда саг үргэлжэ ябадаг, хөөрэлдэдэг, туһатай һайн дурадхалнуудые үгэдэг, дутагдалнуудыень сэхэ хэлэжэ заһаруулдаг хадань аймагай хүдэлмэришэд, колхознигууд, алба хаагшад Гавриил Павловичые үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг юм.

Ажахын эдэ бүхы амжалтанууд хадаа партиин райкомой хүдэлмэреэ мүнөө үеын эрилтэтэй зохилдуулан, КПСС-эй XXII с'ездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ бүхы коммунистнууд, партийнабэшэ ажалшадаа элсүүлжэ, зүбөөр хүтэлбэрилжэ байһанайнь аша үрэ мүн. Партиин райком партийно-эмхидхэлэй, партийно-политическэ хүдэлмэри эрид һайжаруулжа байна. Мүн энэ хэрэгтэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь Г. П. Тюменцевэй эдэбхи үүсхэл бага бэшэ. Гавриил Павлович залуу кадрнуудые дэбжүүлхэ, тэдэниие зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ анхарал хандуулдаг. Һүүлэй үедэ колхозуудай ажахые хүтэлбэрилгэдэ хэдэн олон залуу мэргэжэлтэд дэбжүүлэгдээ. Тэдэнэр хүдөө ажахы шэнэ аргаар хүтэлбэрилхэ талаар ехэхэн оролдолго гаргажа байна.

Һунгуулиин урда тээхи суглаанууд дээрэ Зэдын комбинадай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад, «Байкал» колхозой тэшүүд Буряадай АССР-эй Зэдын 414 округһоо СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ һунгагдаха депутадта кандидадаар нүхэр Гавриил Павлович Тюменцевые нэгэн дуугаар нэрлээ юм. Шадамар партийна хүтэлбэрилэгшэ, шударгы мэргэжэлтэ Г. П. Тюменцев арад зонойнгоо аша туһада урдынхидаал мэтэ бүхы хүсэ шадалаа үгэн хүдэлхэ байһандань ямаршье эжэг һэжэг байхагүй.

Партиин, арадай үнэн сэхэ хүбүүн, ургажа ябаа хүтэлбэрилэгшэ Г. П. Тюменцевэй түлөө 1962 оной мартын 18-най үдэр бултадаа дуугаа үгэе!

Д. АЮШЕЕВ.

Баяр дээрэ үшөө ехэ баяр

Горький тосхондо ажаһуудаг ажалшадай хамтын суглаан «Байкал» кинотеатртa зарлагдажа, СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидат Маланья Ефимовна Афанасьеватай халуун хани ёһоной уулзалга болобо.

Эндэхи агитпунктые даагша нүхэр Кононов суглаа нээбэ. Эгээл түрүүн кандидадай этигэмжэтэ нюур Пшеничникова үгэ абажа, партиин, арадай үнэн сэхэ басаган нүхэр Афанасьевагай ажалай намтар тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Пенсионер Большаков, һунгагшад Линихин, Хаданов болон бусад кандидат тухайгаа үгэ хэлэхэ зуураа, тэрэниие хүн зоной аша туһада бүхы һанал бодолоо, сэдьхэлээ хандуулхыень хүсэбэ.

—Юрын хүдэлмэришэн эхэнэр намайе, нүхэдни СССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлжэ, юугээршье сэгнэшэгүй, тон ехэ этигэл найдабари үзүүлбэ. Тэрэнэйнь түлөө ами наһаяа гамнангүй хүдэлхэб,—гэжэ нүхэр Афанасьева зүрхөө хүдэлгэн баясхалан хүргэбэ. Саашань өөрынгөө хүдэлдэг, республика соогоо суурхажа байдаг сэмбын фабрикын коллективэй ажал дээрэ тогтожо, суглаашаниие һонирхуулба.

Һүүлээрнь республикын түбэй больницын уран һайханай коллектив концерт харуулжа, һунгагшадай баяр дээрэ үшөө эхэ баяр нэмээбэ.

Ц. Цоктоев.

Улан-Удэ город.

ХYНДЭТЭЙШYYЛ

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

☆ **Ярууна.** Нарһатын совхозой гурбадахи отделениин хонишод түл абалтаяа һайнаар үнгэргэжэ эхилэнхэй. Үнгэрһэн хоёр һарын туршада эндэ 500 хониноо 300-гаад хурьгаа абтаа.

В. БАЙБОРОДИН.

☆ **Кяхтын Ехэ Нугын** отделениин механизатор Гуржаб Юможапов «алтан буурсагта» ургаса ургуулха зорилго табиба. Тэрэ байгша ондо гектарай 650 центнер ногоон набша намаа суглуулхаар зориглонхой.

С. КЛИМОВ.

☆ **Мухаршэбэрэй, Бичурын, Тарбагатайн** аймагуудай спортсменүүдэй дунда жэл бүри һонирхолтой мүрысөөнүүд үнгэргэгдэдэг. Һаяхан мэргэн буудалгаар мүрысөөн болоо. Эдэнэр сооһоо Бичурын мэргэшүүл В. Лащинский, В. Эпов, И. Дейхин, Г. Цыбенов, М. Степанов гэгшэд эрхимлэжэ, командаяа түрүү һуурида гаргаа.

Г. АШИРОВ.

☆ **Хүдэлмэришэд В. Юрьев, В. Чирков, П. Старцев** болон бусад модо буулгаха, ашаха Сэлэнгын базын коллективэй дунда эрхим уралан нарижуулагшад гэжэ тоологдодог. Тэдэнэр «МАЗ-200» маркын машинада модо ашаха түхеэрэлгэ түхеэрһэн байна. Энэнь жэлдээ 5200 түхэритэй алмалта үгэхэ юм.

М. БАЛАГАНСКИЙ.

☆ **Горхон станци.** Түмэр замай депогой хүдэлмэришэд СССР-эй Верховно Советэй һунгалтын үдэрые эрхим бэлэгтэйгээр угтахын хойноһоо оролдоно. Паровозой машинистнуудай дунда нүхэр Кисляковой ударидадаг бригадынхид шалгарна.

С. ТЮЛЮКИН.

Заиграй.

Совет наймаашан тээшэ һайн һанаа, һайхан сэдьхэлтэй хүнүүд байдаг, байхашье зэргэтэй. Тэдэнэр олоной хэрэглэмжэ хангахадаа арад зонойнгоо аша туһада ажаллана ха юм. Наймааша хүн үдэр бүхэндэ хэнтэй уулзана, хөөрэлдэнэгүйб даа?! Тиихэдээ зуу, мянган зониие харана. Өөһэдөө тэдэниие таняашьегүй һаа, худалдан абагшадта бултандань мэдээжэ байдаг.

Улан-Удэ хотын революциин талмайдахи «Гастрономой» магазин. Эндэхи бакалейно-кондитерска таһаг магазинайнгаа эгээн ехэ, эгээн түрүү таһагынь. Энэ таһагые Улан-Удын ажалшадай депутадуудай городской Советэй депутат Людмила Яковлевна Евстропова даадаг.

Яармаг нээгдэбэ

Республикымнай ниислэл хотын колхозой дэлгүүр дээрэ хүдөө ажахын продуктнуудые наймаалха яармаг үсэгэлдэрһөө нээгдэбэ. Яармаг мартын 10-һаа 20 болотор үнгэргэгдэхөөр хараалагдана. Энэ яармагта республикын бүхы аймагуудай ажахынууд хабаадалсажа, городойнгоо ажалшадта хүдөө ажахын продуктнуудые наймаалха юм. Яармагай түрүүшын үдэр Мухаршэбэрэй аймагай колхоз, совхозууд һү, мяха, үндэгэ, талха таряа болон бусад продуктнуудые наймаалһан байна. Удаадахи үдэрнүүдтэнь Прибайкалиин, Түнхэнэй, Сэлэнгын, Баргажанай, Байкало-Кударын, Бичурын, Заиграйн, Яруунын, Кабанскын, Тарбагатайн, Хоринн, Зэдын, Закаменай аймагууд үдэр бүри ээлжээ ээлжээгээр дэлгүүр дээрэ хүдөө ажахын продуктнуудые гаргажа наймаалхаар хараалагдана. Эдэнһээ гадна яармагай эхилһэн үдэрнүүдтэ городоймнай кооп-торгын, горпищеторгын магазинуудта эдеэ хоолой зүйлнүүд, горпромторг, универмагай магазинуудта эд бараан наймаалагдажа эхилэнхэй.

Т. Бадмаин.

Эндэ хамта 27 хүн хүдэлдэг, булта эбтэй эетэй, урагшатай, шударгышуул болоно. Таһагайхид худалдан абагшадые хэрэгтэй юумээрнь саг соонь дүүрэн хангахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргадаг байна.

— Телефоной хөөрэлдөөндэ этигэдэггүйб. Базаһаа асарагдаха эд бараа өөрөө ошожо абадаг, тэндэ хэрэгтэй юумэеэ шэлэдэг байнаб,—гэжэ нүхэр Евстропова хөөрэнэ. Тиимэһээл эндэнь ажалшадай хэрэглэдэг юумэн хододоо элбэг байдаг.

Худалдан абагшадые культурнаар хангахын түлөө ехэ оролдолго гаргагдана. Витринэнүүдынь гоёор шэмэглэгдэнхэй, хирэ хирэ болоод лэ һэлгэгдэн, ондо ондоогоор түхеэрэгдэдэг, худалдаанда байһан юумэ бүхэнэйнь сэн тодоор бэшээтэй.

Наймаашад ажалайнгаа үдэрые хүхюу согтойгоор эхилнэ. Тэдэнһээ нэгэшье хатуу үгэ дуулахагүйт. Хододоол миһэрэн, хүнүүдтэ зулгыхаар хандадаг. Худалдан абагшадай һураһан асуудалда харюусахадаа, тэдэндэ хамһалсан зүбшэл үгэлсэдэг. Тиигээд хүнүүдэй абаһан юумые саарһанда зохидхоноор оройн урин шарай харуулан һарбайнад. Тиигэжэ «һайн даа» гэһэн баясхаланһаа ондоо харюуда хүртэдэггүй заншалтай.

— Наймаашаднай олон жэлдэ нэгэ газартаа хүдэлжэ байһан, саг үргэлжын хүдэлмэрилэгшэд юм,—гэжэ таһагые даагша хэлэнэ. Эгээ тиимэһээ тэдэнэр ажалайнгаа тодхол олоһон, нилээд дүй дүршэлтэй болоһон мэргэжэлтэд болоно.

Магазинайхид коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһуухын түлөө тэмсэһэн тэмсэлдээ шалгаржа, үнгэрһэн жэлдэ хүндэтэ тэрэ нэрэдээ хүртэһэн байна. Илангаяа Нина Ступакова, Лидия Григорьева, Нина Макарова болон бусад магтаалтай.

Энэ таһагайхид нэгэтэшье үри шэрэ, үрилтэдэ орожо үзөөгүй, хододоо нарин нягта, сэхэ сэбэрээр ажалладаг.

1961 оной дүнгөөр бакалейно-кондитерска таһагайхид жэлэйнтээ түсэб 108,9 процент, тиихэдэ байгша оной январь һарынгаа түсэб 110,6 процент дүүргэһэн байха юм.

Н. Алдаров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: **Галина Солощенко** ажалдаа.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

Чимит ЦЫДЕНДАМБ[...]

БАЯРТАЙ ЗОЛТОЙ БУРЯДМАА БАСАГАН ТУХАЙ МА[...]

Ашагта уран баруун гараа
Агаһаа нааша хаянхай,
Ябаха гүйхэдөө хурдан хүлөө
Яруунаһаа сааша табинхай,
Ахын үргэн үндэр уулануудай
Атлас подушка дэрлэнхэй,
Арюухан саһан хүнжэл доро
Ажалай һүүлээр амарналши!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Яаһан һонорхон гээшэбши,
Ягаахан шарайта Бурядмаа!

Хоёр добуун хүхэтэй,
Хонгор сээжэ үбсүүнһээ,
Гүнзэгы уриханаар амилжа,
Гүн зүүдэ ерүүлнэш;
Ерүүлэн хараһан зүүдэеэ
Ехэл мэргээр бэелүүлнэш.
Дарханһаал дархан намтартай,
Дабтамал булад хуягтай,
Урал баатар хүбүүе
Хабар бүриингөө зүүдэндэ
Харан харан дууранаш!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Урма зориг түгэлдэр
Улаан шарахан Бурядмаа!

Улан-Удэ столицын
Унтардаггүй түмэн гал
Үлхэмэл һубаһа зүүдхэлдэл,
Үнэтэ шүрэ хубадал,
Үбсүү хүзүүндэш яларнал!
Баруун һыхэшни болонхой
Вольфрамай баялигууд —
Сэлмэг хатан шарайеш
Шэмэглэжэ толорнол!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Алмаз, эрдэни зүүдхэлээр
Абдараар дүүрэн, Бурядмаа!

Ургы сэсэг дугытай
Уняархан хабарай ерэхэдэ,
Магнал торгон хүнжэлөө
Магаданһаа саагуур шэдэжэрхёод,
Бархай ногоон тэрлигээ
Баяртайхан үмдэжэ,
Дурдан шэршүү бүһэеэ
Дуратайхан бүһэлнэш.
Сэсэглэхэ садуудай
Сэнгүй, гоё татуурнуудые,
Толгой дээрээ үмдэжэ
Толо татуулан жарганаш!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Дуулим июниин үглөөгүүр
Дуугаа татанаш, Бурядмаа!

Дала мянган адуугаа
Дахан тойрон манажа,
Тоогүй олон ямаадаа,
Үй түмэн хонидоо,
Миллион тоото хонидоо
Миралзатар адуулжа,
Наян нугын нахидаар
Намжааруулан адуулнаш,
Ерэн майлын хаягаар
Жэрылгэжэ адуулнаш!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Эгэшэг аялгаар дууланалши,
Эмээлдээ мордонхой,
Бурядмаа!

Сахюур сагаан халаадаа
Саб байса үмдэнхэй,
Сахилзажа ерэхэлши,
Газар шударма дэлэнтэй
Гаһар дорюун үнеэдээ
Галта оньһоор һааналши!
Тоһон эдеэнэй дээжэһээ
Торхонуудаа халяажа,
Хатуу бүмбэгэ сырэй
Хадануудые бодхоожо,
Зөөхэйн горхо харьялуулжа,
Һүнэй далай тогтоонош!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Энжэ хэшэг баянтай,
Эдир һайхан Бурядмаа!

Алдар соло үндэртэй,
Асарһан олзо элбэгтэй,
Августынгаа гарахада,
Нэхэжэ хэһэн бүдөөрөө
Нэрьесэ өөрынгөө оёһон,
Комбинзоноо үмдэнхэй,
Элеваторай дэргэдэ
Эрхим пост ээлжэ,
Шэниисын тоосоо гаргажа,
Шэгнүүрэй ойро зогсонош!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Арбай таряа ургуулхадаа,
Ажалша байнаш, Бурядмаа!

Арбузын уулын хоорондуур
Алхалан ерээд хэлэнэлши:
— Аба нютагайнгаа түүхэдэ
Амтата нимэ яблона,
Уралаа долёомо клубника
Ургуулһанаа һананагүйб!
Альган дээрэхи жэмэсһээм,
Амсажа хайрлыта!
Гүрэмэл тайга гээзгэтэй,
Гүлмэр зулгы Бурядмаа!
Шамайе магтажа
ханашагүйл,
Шадамар байнаш, Бурядмаа!

Шэнэ оперын премьерын
Шэнхинэхэ баярта үдэшэлэн,
Дирижёрой нарииhан хулһатай
Дэндэр дээрээ гарахадашни,
Булад хүбшэргэ скрипкэнүүд
Бултадаа һонор болошоод,
Хонгёо мүнгэн трубанууд
Хоолойгоо заһажа зэһэшоод,
Дууша Флейтэ, арфанууд

Дуугаа эхилхэеэ бэлд[...]
Баабгай томо барабан[...]
Баруун шэхэеэ шагна[...]
Эхилэн гарайшни хү[...]
Эгээл тэрээхэн секун[...]
Хүшэгын нээгдэхын [...]
Хүлеэшэнхэй бултад[...]
Гүрэмэл тайга г[...]
Гүлмэр зулгы Б[...]
Оюун бэлигтэ а[...]
Олоной омогорхо[...]

Газарһаа саагуурхи [...]
Галта гортиг татажа[...]
Гагаринай анха нии[...]
Эрэлхэг шулуун зор[...]
Эрдэмэй дабаа дабан[...]
Институдтаа байхада[...]
Мүшэтэ мүрыень мү[...]
Одото замысынь шэн[...]
Хамаг эрдэмтэ нүхэ[...]
Ханан жарган омого[...]
Гүрэмэл тайга [...]
Гүлмэр зулгы [...]
Налархай хурда[...]
Наукын кандида[...]

Коммунизмын замаа[...]
Холые зориhо басаг[...]
Байгал шадар түрэ[...]
Наран доро ёлгоожо[...]
Нарай нялха һууха[...]
Алдарта Ленин ба[...]
«Автономи»—гэһэн [...]
Өөрынгөө гараар ба[...]
Өөрөө шамда үршөө[...]
Гүрэмэл тайга [...]
Гүлмэр зулгы [...]
Дэлхэйдэ эгэ[...]
Дэлгэр зантай [...]
Украина, Кавказ, [...]
Урдахи Узбек хани[...]
Яхад, Татар, Башки[...]
Ямба солото басагад[...]
Хэтын жаргал мүнх[...]
Кремлиин нангин О[...]
Жэлдээ хэды уулза[...]
Жэгтэй золтой түр[...]
Гүрэмэл тайга [...]
Гүлмэр зулгы [...]
Шэнэр алтаар [...]
Шинии намтар[...]

Сагаалган һүни...

Хорёод наһанай Доржын Цырема һайндэрэйхеэр хубсаланхай, баяртай хүнгэн юумэ байшан гэрээ шэмэглэхэ, пеэшэ ханзаяа түлихэ, сагаадаха зуураа, «байза, энэ үдэрнай февралиин 5—сагаалган гээшэ бэзэ. Айл аймагаа урижа, наһан заяандаа мартахагүйгөөр зугаалжархиха байна. Алта мүнгөөр ядараагүй, тушаал зэргээршье хожогдоогүй, жаргалаа эдлэжэл һуунаб. Барилгын № 6 училищиин столовые даагшаар ажаллаха гээшэмнай Сэлэнгын аймагта, угайдхадаа, Поворот тосхондо харюусалгатайхан тушаал бэшэ юм гү?»—гээд шэбшэбэ.

...Үдэшын 8 час багта хүлеэгдэһэн айлшадшье субажа, сугларжа эхилбэд. Уни бутарма дулаахан гэр соо олон зон сугларжа, яашагүй сортоотой, наадатай, гэрэлтэй болобо. Тэдэнэй дунда Сүхын сельпогой складые даагша, үрөөһэн нюдэндөө үлэ мэдэг хургатай, бүдүүржэ ябаһан, хөөрүү эхэнэр Елена Андреева, тэрэнэй үрөөл нүхэр коммунист Борис Петрович Андреев, Поворот тосхондо оршодог барилгын № 6 училищиин багша, наймаашад Ольга Шайдурова, Е. Кулакова гэгшэд түрүүтэй зэргэлжэ һуубад. Тэрэшэлэн училищиин столоводо ажалладаг Евдокия Красикова, Тамара Киргизова, Роза Власова, тэрэнэй нүхэр моторист Геннадий Власов, хаанашье ажал хэдэггүй Михаил Галданов, мэжэрэн доходһон Павел Малков һамгантаяа, «Эрдэм» колхозой гэшүүд Нима Аюшеев, Доржо Галданов гэгшэд, хамтадаа 20 гаран хүн сугларанхай.

Гоёхон хушалгатай стол дээгүүр булаг мэтэ архи, болдог мэтэ мяхан, шараһан булаһан загаһа, нугаһан, огородой эдеэнэй зүйлнүүд табигдаба. Налайма наадан, хотоймо зугаа дэлгэрлэй. Байн байтараа архяар ундалжа, загаһаар хужарлажа садаһан мундуу дорюун залуушуул арадай дуунуудые бүдүүн, нарин хоолойгоор татасагаажа оробод:

Архиин халуунтай боложо
ерээд,
Аляалаял хоюулан гэжэ
байна...

гээд халангышаг бүлэг бурядуудай уянгатай утаар татахань дуулдаба.

Олиггүй бардамаар зугаалжа, эльгэ хаталдан, олон таба юумэ шашалдаһаар Цыремагай айлшад нилээд орой болошоһые обёороогүй, гушаад шахуу хахадые һалгаажархиһан байба. Гэрэй эзэн халангы, сэдьхэл дүүрэн янзатай энеэбхилэн, сагаан толгойтые гартаа баринхай:

—Хүлисэгты, айлшад, архимнай шэлэхэнь. Жороо духаряагаа ябуулхам,—гээд .эелдэр янза гарган, нялууханаар соносхобо.

— Сагаалганай сүниин утаханда үчөө зуу, зууе барибал зохид сэн,—гэжэ, һайса халаһан хүйхэрнүүдэй нэгэн табагтай шүлэн дээгүүрээ үлыжэ, шүлһөө сэсэргэн тамшааба.

—Ухай! Хэлсээн юун бэ! Худалдаа наймаашадай найр наадан архяар тасарбал нүгэлтэй. Магазинай түлхюур манай гарта. Эльгээс!—гээд нүгөөдэнь бардамлана. Һогтуу хүнэй шэхэн һонор гэлсэгшэ. Хүн хэлэбэ гү, хүхы донгодобо гү —хүнгэн хүлтэй наймаашан Кулакова складые даагша Андреева хоёр һүниин тэн дунда магазин тээшээ һайбарлан, хатуу харые баһа дахин асарбад. Тэрэнээшье аягалжа, «гал дээрэ тоһо адхаба» гэһэнтэй адли юумэ һүжэрөөбэд.

Аман байнал гэжэ уугаад, алдалжа унаһан, томоотой янзын ахай, абгайнар амгалан түбшэнөөр хурхиралдабад. Хүдэр залуу хүдхэшүүл ууһаар ухаагаа алдажа, барас шэнги бажаганалдан, хэрүүл хэншүү татабад. Архидаа хиирэһэн Павел Малков һамгаяа бэлин шэбшэгээр хараажа, хайра гамгүй махалжа мэдэбэ.

— Ай, зайлуул, эхэнэрээ сохибо! Ямар һэшхэлгүй амитан бэ,—гэжэ солоохойтой нэгэнэй зэбүүрхэн байхада, Малков улам үсэржэ, дүтэлэн ерэһэн Михаил Галдановай сээжэ уруунь хутагаар хадхажархёо. Уйлаан, шууяан, хүл хөөрсэгэнөөн түүдэг түймэр шэнги сорбхилоод, Цыремаагай гэр соохи юумэ хайша яашаа шэдэгдэбэ; эбдэрхэ юумэн эбдэрэнхэй, адхарха юумэн адхаранхай, оро дэбисхэршье урбуулагданхай — ямар нэгэн аюултай хёо һалхинай хүдэлһэн шэнги болобо. Энэ шуһата наншалдаанай үедэ Ольга Шайдурова эрхы хургаяа отолууложархёод, тэшэ ядахаар орилжо һуулай.

Галзуурһан Малковта энэ уршаг гай татаһаниинь багадаба хэбэртэй: һамганайнгаа түрэлхидтэ — Сверелкинэйдэ ошожо, сүйд сүмбэр хэхэ һанаатай сэхэ тонилһон гэхэ.

Газаагуур тэнэжэ, һалхи залгиһан энэ хүйхэрэй шандааһан шангалажа, «монсогор улаанайнь» сохисо улам түргэдөөд, манарһан нюдэндэнь мүшэтэ тэнгэри урбалдаһан шэнгеэр үзэгдэбэ.

Хадамуудайнгаа сээнигэй тээгэ һолбо татаад, байшангайнь үүдээр орожо ядахадаа, сонхынь гурбан шэл биса сохижо, оог хуугай табиба. Сошордоһон Сверелкинтэн айхабтар мэгдэжэ һэреэд, юу хүүнэй болоһые ойлгожо ядан байтараа, хүрьгэн хүбүүнэйнгээ һогтуугаар морилһониие тухайлһаар, Фекла хүгшэн һуха харайн бодожо, тэһэрхэй сонхоор шургажа байһан хүрьгэнэйнгөө урдаһаа адислаба. Хадам эхэдээ хатуутаар угтуулһан Малков солярка тоһондо урбаахи дэбтээжэ носоогоод, улаан галтай факел урдаа дээрэ үргэнхэй, Сверелкин баабайнгаа «хэрэмдэ» дахин добтолбо. Шатажа байһан урбаахияа тэһэрхэй сонхоор түлхижэрхибэ. Иитэжэ аашалжа байтарнь, улаан гал урдаһаань бууужа, хадам баабайдаа араһаа бажуулгажа, хиирэһэн хүйхэр «хазаарлагдаһан» байна.

Сагаалган һүни болоһон сошордомо хэрүүлэй хойшолонгууд хэлэшэгүй муухай юм. Һогтуу Малков 4 хүниие хутагадажа, гурбыень хүндөөр шархатуулаа. Архидаанда хабаадагшадай олонхинь үглөө үдэрынь ажалдаа гараагүй. «Гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо» гэһэнһээ удхатай Доржын Цырема, арад зоной хэлсэдэгээр, «гай татаад, газар долёогоод» һууна. Архиин хорхой Павел Малковые түрмэдэ хүрэтэр дахуулаа.

Энэ уршаг гай татаһан үйлэ хэрэгэй уг узуурыень бэдэрхэдэ бүри гүнзэгы байба.

Поворот тосхондо оршодог Сүхын сельпогой, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 5-дахи бригадын, барилгын № 6 училищиин партийна, комсомолой, профсоюзай организацинууд эндэхи арад зоной дунда, үзэл сурталай, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриие, нүхэдэй сүүд, арадай дружинын ажалые һайжаруулха шухала хэрэгтэ ёһо тэдыгээр, хайша хэрэгээр хандана. Эгээл иимэһээ энэ тосхондо архи тамхи намнадаг, наншалдадаг, гүрэнэй мүнгэ зөөри үбэршэлдэг, һамуу назагай ябадал гаргадаг жэгшүүритэ муухай баримтанууд олон.

«Сууда гараһан» Доржын Цыремагай ажалые үнгэрэгшэ жэлдэ хоёр дахин шалгахада, тэрэнэй зүгһөө худалдаа наймаанай ёһо гуримые бүдүүлигээр хазагайруулһан баримтанууд элирүүлэгдээ һэн. Тиибэ яабашье Сүхын сельпогой правлени, барилгын № 6 училищиин дирекци хэмһээ хэтэрһэн Ц. Доржиева һурагшадай мүнгые мэхэ гохоор хонжон үбэршэлнэ гэжэ мэдэбэшье, тэрэниче харюусалгада хабаадуулангүй, столовынгоо ажалые һайжаруулха тушаа зохихо хэмжээ мүнөө болотор абаагүй байхань гайхалтай. Эдэ хүтэлбэрилэгшэд «Үбһэн соогоо гал нюуһан, үхэг соогоо миистэй нюуһан» хүнтэй тон адли бэшэ гү?

Нэгэндээ нэтэрһэн, хэмһээ хэтэрһэн хүнүүдтэ амынь мэдүүлхэ, зэмынь даалгахаар хирэ болоо.

М. Тархай.

ШАТАР Хүдөө ажахын студентнэр...

Хүдөө ажахын, багшанарай институдуудай студентнэрэй хоорондо шатараар мүрысөөн үнгэргэгдөө. Эндэ эрхимлэгшэдынь мартын хуушаадаар Эрхүү городто үнгэргэгдэхэ Россин Федерациин «Буревестник» бүлгэмэй шатаршадтай түрүү һуури буляалдаха эрхэ олохо юм. Мэдээжэ шатаршадһаа бүридэһэн хүдөө ажахын институдай команда нүхэдөө 5,5:0,5 гэһэн тоотойгоор шүүһэн байна.

Багшанарай институдай шатаршад сооһоо ганса хан Цыденовынь Манжигеевтэй тэнсэжэ, хахад очко абаһан, нүгөөдэнь хэдышье һайнаар наадажа эхилһэншье һаа, шүүгдэһэн байна. Тиигэжэ хүдөө ажахын институдай команда лахинаа эрхимлэжэ, Федерациин шатаршадтай тулалдаха эрхэ олонхой.

В. Мамилов.

Сагай уларил

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, хойто аймагуудта саһан орохо. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улан-Удэ городто үглөөгүүр 15—17, үдэртөө 5—7 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

Мартын 12—13-най үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта бага зэргэ саһан орохо. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 16—21, үдэртөө 3—8 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Жара наһатын ажал

Мал адуулагша Даши-Намжил Цыбикжапов Борьёо нютагтаа суутай юм. Энэмнай жаран хоёр наһатай болобошье, хамтын хэрэгтэ хам оролсон ажалладаг, урагшаа зоригтой һанаатай хүн юм.

Тэрэ 26 жэлэй турша соо мал адуулагшаар ажаллана. Мүнөө нүхэр Цыбикжапов «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин коммунис ажалай һаамхай гүүртын үнеэдые харюулжа ябадаг. Мялаа хагда ногоо ехэтэй, уһалуури һайнтай газараар ябуулдаг гуримтай. 1962 оной январь, февраль һарын дүнгөөр энэ гүүртынхид һү һаалгаар абаһан уялгаяа үлүүлэн дүүргээ.

Ц. Сагалеев.

Зэдэ.

Редактор
Ц. Ц. [...]

Манай адрес, телеф[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 2[...]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора—46-32, зам. [...] 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов парти[...] пропаганды —24—74, сельского хозяйства и сове[...] тельства—47-59, промышленности и транспорта [...] —35-14, культуры — 34-05, писем и рабсель[...] отдел переводов и корректорская—25-93, бухгалте[...] Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства культу[...] АССР.

Н00619. За[...]